

romániai magyar sajtó

A Magyar Újságírók Romániai Egyesületének időszaki szakmai lapja • III. folyam, XIII. évfolyam, 2017. 3–4. szám • Ingyenes példány

Diákszemmel a dévai riporttáborról

Székhelyhídi reflexiók

10

Konferencia és kerekasztal
az átalakult nyilvánosságról

16

Sajtó és tipográfia ma –
műhelytanácskozás

20

MÚRE – Brassai 2017 sajtófotó pályázat

A Magyar Újságírók Romániai Egyesülete harmadik alkalommal hirdeti meg a **Brassai Sajtófotó pályázatot**. Romániai magyar és külhoni fotóriporterek, újságírók jelentkezését várjuk 2017-ben készült alkotásaikkal, továbbá magyarországi vagy a világban másutt élő magyar fotósok Romániában készült vagy a külhoni magyarok életével foglalkozó képeit.

Kategóriánként legfennebb 3-3 egyedi képpel és 2-2, legtöbb 8 képből álló sorozattal vagy képriporttal lehet jelentkezni. A zsűri a sorozatokat megbonthatja, és egyedi fotóként díjazhatja a kiemelt képet.

A pályaműveket az alábbi kategóriában várjuk:

1. Hír, eseményfotó (egyedi)
2. Fotóriport (sorozat)
3. Portré (egyedi)
4. Szociofotó, dokumentarista fotó (egyedi vagy sorozat)
5. Sport (egyedi vagy sorozat)

A jelentkezési lapot, az önéletrajzot és a pályaműveket a **murefoto@gmail.com** címre várjuk. Beküldési határidő: 2018. április 30.

A pályamű a kép címével, készítésének idejével és helyével, továbbá rövid önéletrajzzal együtt válik teljessé, sorozat esetében rövid leírással. További tájékoztatás, valamint visszajelzés a MÚRE Fotópályázat Facebook-csoporton keresztül is igényelhető. Egy pályázónak – függetlenül attól, hány kategóriában pályázik – csak egy nevezési lapot kell kitöltenie.

A nevezés ingyenes. A nevezéssel a pályázó kijelenti, hogy a kép(ek)et ő készítette 2017-ben, és rendelkezik a képek eredeti változatával.

A kiíró fenntartja a jogot, hogy a pályázati anyagból kiállítást szervezzon, albumot jelentessen meg. Jelentkezésével a pályázó ehhez beleegyezését adja.

A pályázaton manipulált képek nem vehetnek részt. Nem számít manipulációnak a hagyományos fotográfiai korrekció, a színek, tónusok és a fényerő beállítása, illetve a felvétel közben keletkezett technikai hibák eltávolítása. Manipulációnak számít a képek tartalmának megváltoztatása, képi elemek

(képünk illusztráció)

utólagos eltávolítása, vagy hozzáadása egy képhez.

A pályázaton legalább 2 megapixel felbontású, JPG formátumú képpel lehet pályázni. A maximális fájlméret 12 Mbyte. A képalírás maximum 200 leütés lehet szóközzel együtt, fotóriportok, képsorozatok bevezető szövege maximum 1500 jel.

A pályaműveket a kiíró által felkért romániai és magyarországi szakemberek bírálják el. A zsűri a pályázati feltételektől eltérő pályaműveket kizárja.

Az eredmény a zsűrizés lezárását követően, 2018 őszén válik nyilvánossá. A pályázókat a zsűri döntését követően elektronikus levélben értesítjük.

Díjazás:

Kategóriáktól függetlenül Brassai-díjban részesül a pályázat legjobb egyedi képe és/vagy sorozata. A pályázat összdíjazása 3000 lej, pénzdíjban a kategória győztesei, valamint a Brassai-díjas részesül. A MÚRE partnerek bevonásával különdíjakat adhat ki.

Marosvásárhely, 2018. február. 24.

A Magyar Újságírók Romániai Egyesületének Igazgatótanácsa

(A jelentkezési lap pdf formátumban letölthető a **mure.ro** oldalról, vagy igényelhető a **mure@mure.ro** címről.)

Tartalom

- 2 MÚRE – Brassai 2017 sajtófotó pályázat
- 3 Rácz Éva: Önzés vagy szolgálat?
- 4 Vákár Zsanett: Diákszemmel a dévai riporttáborról
- 6 Szilágyi Aladár: Jelentések a hunyadi szóránylétekből – Kövek, sorok, bányák, emberek
- 9 Máriás Endre a VMUE új elnöke
- 10 Székelyhídi reflexiók – Farkas-Ráduly Melánia: Partiumi sajtós randevű; Kerekes Edit: Egy zsák só; Szilágyi Aladár: Gyógyító szürkék, lipicaik
- 13 Györffy Gábor: Őszi díjak
- 14 Nyelvész – Magyar Sára nyelvészeti sorozatának három újabb darabja: Másnapos hírek; Összekapcsolt sorszámnevek; Kollégák és kolleginák
- 16 Kiss Olivér, Sarány Orsolya: Átalakult nyilvánosság, kételtű userek és újságíró bloggerek – konferencia a felhasználók és a hagyományos média viszonyáról
- 18 Sarány Orsolya: A felhasználóknak gyakran könnyebb tartalmat előállítani – kerekasztal-beszélgetés a felhasználók és a média viszonyáról
- 19 A MÚRE Becsületbíróságának állásfoglalása
- 20 Sajtó és tipográfia ma – műhelytanácskozás
- 21 Fried Noémi Lujza: Brassai–2016: sajtófotók Kolozsváron és Nagyváradon
- 22 Adrian Voinea: Sajtóvilág Olténiában (Györffy Gábor fordítása)
- 23 Dézsi Ildikó: Az oltásokról sajtós szemmel
- 24 Szűcs László: Újabb várad lapfogyatkozás
- 26 Polyák Gábor: Kötéltánc az aknamező fölött
- 28 Gáspár Sándor: Búcsú Kántor Lajostól, a MÚRE intézményépítő elnökétől
- 29 Lovász Attila: Jó égi rádiózást, Polák Laci!
- 29 Vig Emese: Búcsú Bardocz Sándortól
- 30 Gáspár Sándor: Egykori vezetőjét gyászolja a Marosvásárhelyi Rádió
- 31 A 2017. évi Brassai sajtófotó pályázat díjazottai

Címlapfotó: Vicsi Judith

romániai magyar sajtó

Alapítva: 1993

Kiadja a Magyar Újságírók Romániai Egyesülete
Felelős kiadó, felelős szerkesztő: Rácz Éva elnök
Postacím: 540027 Marosvásárhely – Tg. Mureș, Tusiad utca 5. sz.
Web: www.mure.ro. Telefon: 0365-402-538. E-mail: mure@mure.ro
Szerkesztette: Szűcs László. Műszaki szerkesztő: Benkő J. Zoltán.
Készült az Europrint Nyomdavidálatnál, felelős vezető: Derzsi Ákos

Önzés vagy szolgálat?

Melyik vezényeljen, ha választanom kell? Ez a kérdés foglalkoztat mostanában. Gyakran gondolkodom arra a mindeneddig hipotetikus döntésre, hogy az újságíró is elhagyhatja a pályát, bármennyire szereti is azt.

Tehetséges kolléga, aki évek óta ugyanazon a három (!) munkahelyen dolgozik, és közben saját, közösség-szervező vállalkozásba is fogott, azt mondja: nincs ennek a szakmának presztízse. Beszélgetünk, s arra jutunk lassacskán: nincs értelme harcolni, vagy a politika nyom a víz alá, vagy a megélhetés kényszerít megalkuvásra.

Diákokkal beszélgetek: újságírást tanulnak, és nekik még az az egyik legnagyobb gondjuk, hogy miért hívják ilyen „csórén” ezt a szakot, hiszen ők már nem plajbász-szal szejbolnak, van, aki rádiózni, tévézni szeretne, az internetes írókról nem is szólva. S próbálom magyarázni, hogy van rádiós újságíró meg tévés újságíró, no meg internetes újságíró is, aki nem blogger, hanem újságíró... Aztán azt javaslom: ha már a törvényes procedura nehézkes és átnevezni nem lehet, hívják ők maguk a szakot „média és újságírást”-nak, hát ha akkor jobban értékelik. S mondják: lenéznek őket otthon, amikor azt mondják a volt osztálytársaknak: újságírók lesznek. Persze, folytatom én, hiszen ismerem a refrént: olyan okos kislány (de van egy „kisfiú” is) tanulhatna valami komoly dolgot is... Ők meg bólogatnak, hogy valami ilyesmiről van szó: az irodalom (pontosabban magyar) szak, a történelem, az informatika mind-mind „rendes egyetemek”, amelyeken „rendes szakmát” tanítanak. Kezdem csodálni a szülőket, hogy elengedték a gyerekeiket erre a „komolytalan” és eléggé lenézett szakra. S nem győzők hálásnak lenni, hogy vannak még mindig olyan szülők, akiknek fontos, hogy ha a gyerek szeretne valamit, akkor addig segítik, ameddig csak tudják – és annyira, amennyire tudják.

Megkérdeztem nemrég az elsőéveseket (majdnem azt írtam önzőn: elsőéveseim), hogy mi marad meg az órákból. Sokmindent mondtak, de a legmaradandóbb nekem ez volt: „Olyan jó, hogy megosztod velünk a munkahelyi tapasztalataidat! Mások olyan keveset mesélnek a gyakorlatról!”

És tényleg: azokon a napokon, amikor meginog a hivatásunkba vetett hitem, és az ifjakkal találkozom, mindig elmesélem nekik, hogy mi bánt, mi az aznapi dilemmám – és hozzáteszem: Ti csináljátok majd jobban, mert én médiafogyasztó szeretnék lenni tíz év múlva is!

Tíz év múlva? Vajon újságíró leszek-e még? Vagyon érdemes lesz-e megmaradnom a pályán, ha inkább a rokonbarát-ismerősöket szerződtetik, felkészültségtől függetlenül?

Szolgáltatásként tekintek a kisebbségi sajtó munkájára. De kell-e ez a (köz)szolgálat még valakinek? Évzárás előtt most azon gondolkodom: Jövőre mit mondjak?

Rácz Éva

Diákszemmel a dévai riporttáborról

Kamera hátán kamera, interjúk tömkelege, hőség, felfedező séta és fülig érő szájak – avagy első riporttáborunkról röviden.

Amint megérkezett a forró nyár, gondoltunk egy nagyot s merészet és egy pénteki napon, kora hajnalban vonatra szálltunk, hogy elszáguldozzunk Dévára. A Magyar Újságírók Romániai Egyesülete ugyanis Hunyad megyében szervezte 2017. évi riporttáborát, július 7. és 9. között. Ahogy azt az előző években is tették, az egyesület tagjai azzal a céllal utaztak valamely szóránymagyar településre, hogy megismerjék az ott élőket, betekintést nyerjenek hétköznapijaikba, az ott tapasztaltakat pedig majd egy riportkötetben feldolgozva közzétegyék. A dévai tábor különlegessége abban rejlett, hogy a tapasztalt kollégák mellett, egy médiatábor keretében egyetemi hallgatók is részt vettek a három napos rendezvényen. Mivel Simonffy Katalin kezdeményezésére a két tábor egy időben zajlott, mi, diákok nemcsak a dévaiak életét,

hanem az éppen terepen dolgozó, népes újságíró csapat munkáját is megfigyelhettük. Három társammal a BBTE újságírás szakát képviseltük, ketten pedig a filmművészet és média szakról voltak jelen. Képzeletbeli tarisznyámban a kíváncsiság, az érdeklődés és az öröm mellett, egy kis adag félelem is vegyült: nemhiába, azért mégiscsak helyt kell valahogyan állnunk majd, gondoltam. Azzal már jó ideje tisztában voltam, hogy nekünk, zöldfülű újságírótanoncoknak a feladatunk egy riport készítése lesz magáról a táborról, arra viszont nem számítottam, hogy folyamatosan kérdezek, illetve kérdező leszek majd. Amolyan igazi, izzig-vérig újságíró üzemmódra volt szükségünk. Ehhez persze elengedhetetlen volt egyik kedvenc mentorunk, Csibi László unszolása és irányítása is. Mert néha a félénkségünk, vagy felkészületlenségünk, máskor meg a tapasztalatunk hiánya gátolt a jól kérdésés művészetében, sőt a kitartóan átborozott szombat este, s az utána jelentkező kialvatlanság is megbotladoztatta a nyelvünket a kamerák előtt.

Winkler Gyula
EP-képviselő nyilatkozik
a diáktábornak

Jókedvű forgatás
a dévai várban

A legkedvesebb tábori tevékenységeink közül – a reggeli és ebédszüneteken kívül – minden bizsonnyal a „Fedezzük fel Déva várát”-akció volt. Kismihály Bogival ekkor a klasszikus értelemben vett riporter szerepből kilépve, el kellett játszsanunk a tudatlan turistát. Az volt ugyanis a koncepciónk, hogy a riporttábor tevékenységeinek megörökítésén kívül, elkészítünk egy másik projektet, egy másik riportot is, amely a mi, kezdő újságírók szemüvegén keresztül láttatja majd a várost és összegzi a hétvége alatt készült munkánkat is. Ehhez olyan leányzók bőrébe is bele kellett bújnunk, akik megérkeznek Dévára, és eldöntik, hogy amit csak lehet, kiderítenek a várról. Természetesen sokszor igénybe kellett vennünk a telefonos-netes segítséget, de azért az elemiben, töri órán rájuk ragadt tudás is a segítségükre volt. Tették mindezt a lányok két kamera előtt, plusz a lelkes fotósok kattintgatása közben, ráadásul egy éppen jókor megjelenő szivárvány alatt. Aznapra nem kevés nevetést szült, hogy milyen jól sikerült belesimulni a tájékozatlan turisták karakterébe...

Ami a másnapot illeti, már nem engedték meg magunknak ezt a fajta kötetlenséget: rögzítettük, amint egy helyi történész-szel az újságírók feltérképezik az óvárost, elmentünk meglátogatni Bőjte Csaba alapítványát, és meginterjúvöltuk a rangidős szakmabelieket is, hogy milyen témát feldolgozni jöttek a riporttáborba. A kamerák másik oldalán jóleső érzéssel hallgattuk, mekkora örömmel kutatnak, kérdeznak, do-

kumentálódnak, dolgoznak. Hiszen mindannyian tudatában vannak annak, azáltal, hogy megnövekedik egy-egy szórvány közösség körül a médiafigyelem, hogy egyáltalán beszélnek és írnak róluk, azzal megszínezhetik az ott élők hétköznapijait és felpezsdíthetik az életüket. Hiszen bárhol a nagyvilágban, mindegyik közösségnek jót tesz, hogyha törődnek velük, odafigyelnek rájuk, a nemzetiségileg elszigeteltebben élők esetében pedig ez hatványozottan igaz.

Azért, hogy változzon a felállás, közben minket is el-elcsíptek nyilatkozni arról, milyen érzés diákként belecsöppenni ebbe a sok hazai magyar újságíró tömörítő társaságba. Őszintén szólva, egyszerre volt kihívás és jóleső érzés. Kihívásnak éreztük, de már az is, hogy ott lehetünk, egyfajta megelőlegezett bizalmat jelentett számunkra. Ez a bizalom csak elmélyülni látszott a hosszú, esti beszélgetéseink során. Amellett, hogy kis csapatunk feledhetetlen élményekkel tért haza, meg több ezer képpel és több órnyi felvétellel, lehetőségünk adódott olyan szakemberekkel együttműködni, akikre példaképekként is tekinthetünk. Emellett arra is rájöttünk, nem attól lesz valaki profi újságíró, rádiós és televíziós szakember, hogy mindentudó, hibátlanul beszél és imádja őt a kamera, hanem, hogy szívvel-lélekkel végzi hivatását. És ezek között az emberek között, sokszor észrevétlenül is, de lépten-nyomon olyasmiket tanultunk, amikre a jövőben majd alapozhatunk. Ráadásul mindezt úgy, hogy közben szórakoztunk.

Vákár Zsanett

Jelentések a hunyadi szórványlétből

Kövek, sorsok, bányák, emberek

Bevallom, ahogy esztendőről esztendőre újabb és újabb gyűjteményben látnak napvilágot az immár rendszeressé vált MÚRE-táborok riportjai, némi irigységgel elegy örömmel veszem kézbe őket. Az örööm, az feltétlen, hiszen e sokadik kötetnek köszönhetően lassan összeáll Erdély, a Részek, Bánság szórványvidékeinek térképe, a négy világtáj felé szerterajzott kollégák és újdondásnövendékek fáradhatatlan méhekként gyűjtögetik, hordják egybe portyáik zsákmányát. Ami enyhe – gyorsan elillanó – invidiámat illeti, az nem valamiféle szakmai féltékenységből fakad, csupán azt sajnálom, hogy vénülő fejjel (inkább vénülő lábaimmal) nem „szágu ldhatok” Veletek...

Ezt a legfrissebb, a MÚRE és a Holnap Kulturális Egyesület közös munkája révén teremtetett kötetet, mely a *Kövek, sorsok, bányák, emberek* címet viseli, nem kis érdeklődéssel vettem kézbe, hiszen annak idején volt szerencsém jónéhány benne szereplő terepet bejárhatni. Érdekel, mi minden változott a hunyadi-dévai-zsilvölgyi régióban az elmúlt két évtized alatt, s azok a helyek, amelyek olvasóként is nóvumot kínáltak számomra, fokozták kíváncsiságomat. A könyv babái, a kiadásért felelős Rácz Éva, aki ez alkalommal sem rejtette véka alá érzelmeit a kötetet sommázó bevezetőjében, a szerkesztő Szűcs László jól koncipiált munkát végzett. Időben és térben állt össze a tematikai és műfaji változatosságot kínáló gyűjtemény, a terjedelmes nagyriporttól a monografikus igényű történeti visszatekintésig, az interjútól a portréig, a társadalmi környezetleírástól az útirajzig. Mi több: szerzőink akár a „műfaji tisztátalanság” vétkébe esve, elegyítették a műnemeket, mondanivalójuk hatékonyabb megformálása érdekében. Ez is lehet az oka annak, hogy a kötet alcíme szerint nem riportokat kínál, hanem Hunyad megyei riportutak termését.

A történelmi adalékokban bővelkedő kőtetnyitói írás, az *Asszonyok a Magna Curiában* Szekeres Attila műve. Heraldikusként is je-

leskedő sepsiszentgyörgyi kollégánk, a Nemzetközi Címertani Akadémia levelező tagja, alapos munkát végzett. Miközben utánajárt Déva emblemikus műemléke építéstörténetének, három ide kötődő Nagyszony portréját szötte mellé. Sarány István a vajdahunyadi ferences teológia történetét dolgozta fel, párhuzamosan az oktatásnak otthont adó kolostort, híveinek lelki menedéki szolgáló templomot kiszorító, megálithatatlanul terpeszkedő „ipari szörnyeteg”, a Vasmű történetével. A *ferencesek esete...* néhány túlélő szerzetes tanár megszólaltatása révén, a rend üldöztetésének, felszámolásának tragikus történetével is foglalkozik. Ambrus Melinda egy „hálás”, Déván „elkerülhetetlen” riporttémát választott: *Hosszú hajak szeretethálójában* címmel a Böjte Csaba kezdeményezte és kiépített Szent Ferenc Alapítvány gyermekmentő hálózatának missziójába, belső életébe kínál betekintést. Farkas-Ráduly Melánia a dévai református gyülekezetbe látogatott (*Elsődleges a lelki megújulás*), Maksay Magdolna pedig a Déva várában mártíriumot szenvedett Dávid Ferenc maroknyi hitbéli örököseinek, az unitáriusok lelkipásztorának a megszólaltatója.

Sarány Orsolya egy másik „hálás” témakörnek, a Dévára és néhány közeli községbe a 19. század végén betelepített bukovinai székelyek kulturális életének, hagyományörző törekvéseinek járt utána. Azzal a szomorú következtetéssel zárta riportját, hogy jószerivel már csak az idősebbek a gazdag örökség őrizői. Györffy Gábor egy – a szórványkörülmények miatt – különlegesnek számító, máig sikeres vállalkozás, a *Corvin Könyv- és Lapkiadó* talpon maradásának titkát feszegeti. A tankönyvek, gyermek- és ifjúsági kiadványok, népszerű magyar és világirodalmi művek, rejtvénylapok, szakácskönyvek kínálata a változó piaci igények figyelembe vételével bővül. Forró László *Élő hagyománnyá tett reneszánsz* cím alatt Gáspár-Barra Réka újságírót, a dévai *Dél-Erdélyért Kulturális Társaság* egyik alapítóját kérdezte a város, a megye műemléképületeinek, kastélyainak, udvarházainak életre

No, oda kellene felmászni – de nem kell, mert felvisz a sikló

keltését célzó tevékenységükről. A családias jellegű társaság egyik legfontosabb és leg-sikeresebb kezdeményezése a reneszánsz zene- és tánccsoport működtetése. A reneszánsz táncház erősen vonzza a gyermekeket, az ifjúságot, főleg a *Téglás Gábor Líceum* diákjait. (Itt teszem szóvá: hiányérzetem amiatt támadt a gyűjteménnyel kapcsolatban, hogy a táborozók idejéből a Téglás Gáborra, Dél-Erdély legfontosabb szórványiskoláközpontjára nem futotta egy külön riport erejéig, mint ahogy Csernakeresztúr, a bukovinai székelyek legnépesebb, életerős települése is „megért volna egy misét” az utalásokon túl!)

Külön színfolt a Sarány István jegyezte *Térefere a művészetről a Mátyás stúdióban*, mely műterem-látogatással egybekötött, borozgatással oldott, kötetlen eszmecsere néhány helybeli alkotóval a dévai művészek lehetőségeiről, gondjairól, elképzeléseiről. A baráti művészkávéházként is szolgáló stúdióban folytatott beszélgetés fő témája a névadó Mátyás József festőművész, a *Zsil-völgyi Művésztelep* hajdani animátora, mindannyiuk mesterére való megemlékezés volt. Szucher Ervin, a szórványkérdés értő és érző „szakriportere” Hátszegre látogatott, a vidékre, amely már a szórvány szórványának is alig mondható, „ahol évtizedek óta nem kereszkelnek a magyar papok”. Nagyriportja nem költőinek szánt kérdéssel zárul: „Ki lesz az, akinek torkából tíz vagy húsz esztendő múlva ékes – vagy dél-erdélyies – magyarsággal felcsendül a zsoltár, a Miatyánk?” Tomcsányi Mária egy hatvan esztendeje a Székelyföldről Pusztakalanra sodródott, vasöntő mesterséget űző házaspárt megszólaltatva idézi fel a szocialista acélipar hajda-

ni fellegráranak történetét. A kohóműnek mára – szó szerint – hült helye sincs, az ócskavas-bányászok a földdel tették egyenlővé. Az iparvárosban gyökeret vert székely házaspárnak a gyermekei a négy elemi még elvégezheték magyarul, unokáik még értenek magyarul, a dédunokák nem.

A *Kövek, sorsok, bányák, emberek* szinte kőtetnyi terjedelmű riportja, *A banya volt maga az isten* sokat mondó címet viseli, felcíme: *A Zsil-völgyi magyarok múltja és jelene* Bögözi Attila munkája. Kollégáknak három évtizede a nagymúltú bányavidék volt első riporter színtere. Most egy magyar megyei tanácsost „szegődtet” maga mellé, s együtt járják az utakat, amelyeknek járhatóvá tétele Hunyad megye akkori magyar prefektusának köszönhető. Csokorba gyűjti a kistájhoz kapcsolódó legendákat, idézi a hozzá köthető irodalmi műveket, köztük egy Verne-regényt, majd alapos háttér-tájékozódást követően vázolja fel a Zsil-völgye betelepülésének történetét, a szénbányászat kezdetét. Megtalálta azokat a petrozsényi magyar és román szakembereket, a bányatelepek múltjának és jelenének alapos ismerőit, akik elmagyarázták, hogyan vált a Zsil-völgye a 20. század elejére az Osztrák-Magyar Monarchia egyik legjelentősebb ipari központjává. Ezek a lelkes szakemberek, akik bányamérnökök lévén kötődnek e világnak a mindennapjaihoz, kétnyelvű monográfiában dolgoztak fel a bányatörténeti tudnivalókat. Bögözi Attila, aki harminc esztendeje le mert ereszkedni a bányák mélyére is, az akkor kiépített kapcsolatainak hála, „első szájából” értesült az 1977-es bányászsztrájk fejleményeiről,

(folytatás a következő oldalon)

Jelentések a hunyadi szórványlétből

(folytatás az előző oldalról)

most egykori jegyzeteit beleszötte nagyriportja szövegébe, mindazt, amit a Ceaușescu érában el kellett hallgatnia. Riportalan-yait arról is kifagatta, hogyan emlékeznek a hírhedt bányászjárásokra, amikor a fél-revezetett, felhergelt tömegek „teremtettek rendet” Bukarestben.

Amikor 1997-ben elkezdődött a széntermelés csökkenése, a bányák bezárása, az katasztrofális gazdasági és társadalmi következményekkel járt. Aki tudott, elmenekült, a még nem asszimilálódott magyarság lélekszáma rohamosan csökkent. Újságírói tapasztalat: ennek ellenére léteznek olyan csoportok, közösségek, intézményberek, akiknek köszönhetően „a Zsil-völgyi magyarság identitását illetően nem temetésre készül, hanem hitet épít a feltámadáshoz.”

Gáspár Sándor rövid történeti látogatást tesz a nevezetes Bóli barlangban és környékén, érdekes kísérletet téve a hely nevének megfejtésére, majd annak jár utána, miként avatták fel 2011 novemberében Déva központjában a város egyetlen, Barcsay Ákos fedelmet megőrkítő magyar emlékművét, s hogyan „sikertült” három év elteltével jogerős törvényszéki ítélettel eltávolítani azt... Bartha Csaba egy nyolcvan esztendejét betöltött gyógyszerésszel készített portréinterjút. Zavada Emil 1959-ben került Lupényba, majd 1975-ben Dévára. Hamar tagja lett annak az értelmiségi rétegnek, amelyik évtizedekig részt vett a magyar kulturális életben, a közéletben. Szenvedélyes fotográfus és sportember a mai napig. Farczádi Attila *Az ifjúság a... jelen!* cím alatt Széll Lőrinc mérnököt szólaltatta meg. A számítástechnikát végzett szakember egyetemi hallgató korában kapcsolódott be az ifjúsági mozgalomba. Hamar hivatást váltott: három évvel a diplomája megszerzését követően kinevezték a

frissiben megalapított megyei ifjúsági igazgatóság élére, majd államtitkár-helyettesi tisztséget töltött be Bukarestben, ugyanebben a tevékenységi körben. Hazatérve munkája a megyei sportügyek felelősségével is bővült. Közéleti szerepvállalásának tapasztalatait szívesen osztotta meg, s minden kudarc, félsiker mellett, az elért eredményeket is mérlegre téve, derülátó a jövőre nézvést.

Gáspár Sándor harmadik anyagában nem a „hóhéraszkasztás” céljából készített interjút Déván született, Hunyad megyét szűkebb pátriájának valló kollégánkkal, Gáspár-Barra Rékával. „Erdélyiek vagyunk, s ez, hogy a szívünkben hordjuk a szülőföldünket, sokat jelent nekem, itt, a szórványban” – vallja Réka. S a szórványlét szabta kényszerek és a szórványvilág kínálta lehetőségek elfogadása predesztinálta arra, hogy többé és mássá is váljék, mintha csupán egy napilap vidéki tudósítójaként pergetné napjait.

A szerkesztők nem véletlenül választották kötetzáró szövegnek Ambrus Attila beszélgetését Winkler Gyula európai parlamenti képviselővel. A Brüsszelig eljutott politikus olyan típusú intézményember, aki körül „mindig történik valami”. Felelőssége tudatában „vert riadót”, amikor észrevette, hogy „elkezdett veszélyesen naggyá válni a szakadék, amely a szórványt a Székelyföldtől elválasztotta”. Így vált egyik kezdeményezőjévé a Hunyad megye és Háromszék közötti sokoldalú együttműködésnek, mely példaeértékűvé válhat más szórványvidékek és tömbmagyar régiók számára is. Reálpolitikusként vallja: „fontosnak érzem, hogy mindig megtaláljuk a közös érdeket, nem pedig a legkisebb közös minimumot. Mert ha elengedjük egymás kezét, külön-külön mindenki elvész: a magában erős Székelyföld sem elég erős ahhoz, hogy az országos politikában meg tudjon nyilvánulni. Ugyanez érvényes a Partiumra, illetve a szórványra is.” Ami az utóbbi években erősödő euroszeptikus személetet illeti, azt a kelet és nyugat közötti mélyülő szakadék, a migrációs válság és egyéb krízistényezők miatt nem tartja alaptalannak. Ennek ellenére óvatossággal fogalmaz: „Az utóbbi időben berzenkedtünk az úgynevezett kétsebességes Unió ellen. Én romániai magyarként (...) úgy vélem, hogy az integráció útján tovább kell haladnunk, és hogy Romániának, tehát Erdélynek nincsen más alternatívája.”

Szilágyi Aladár (Erport.ro/Várad)

Kollégák a ferences
rendház udvarán

Máriás Endre lett a VMÚE új elnöke

2017. november 25-én, Újvidéken, a Magyar Szó Lapkiadó Kft. székházában tartotta meg tisztújító közgyűlését a Vajdasági Magyar Újságírók Egyesülete (VMÚE). Az összejövetelen megválasztották az egyesület új elnökét, alelnökeit és titkárát, valamint a tizenegy tagú elnökségét is.

A leköszönő elnök, Tóth Livia, a civil szervezet alapszabályzatában maximálisan engedélyezett két mandátumot, vagyis nyolc évet töltött a VMÚE élén. Az elmúlt négy évet felölelő beszámolójában kitért a három riporttáborra, a két kiadott riportkönyvre, a küllhoni magyar újságírók találkozója, a hét évvel ezelőtt alapított szakmai díjakra. Sikerként említette a Kárpát-medencei magyar újságíró-egyesületekkel megvalósított együttműködést, valamint a Magyar Sportújságírók Szövetségével aláírt megállapodást. Egyben köszönetet mondott mindazoknak, akik segítettek és támogatták az egyesület munkáját.

A közgyűlés által megválasztott új elnökség tagja lett: Brasnyó Zoltán (Pannon RTV), Csőke Csaba (Vajdasági Televízió),

Léphaft Pál (Magyar Szó), Klemm József (Újvidéki Rádió), Kurcinák Árpád (Vajdasági Televízió), Máriás Endre (Magyar Szó), Martinek Imre (kistérségi médiumok), Szerda Zsófia (Hét Nap), Sztánkó Emília (Újvidéki Rádió), Tóth Livia (Hét Nap) és Zvekán Péter (Pannon RTV).

A tisztújító közgyűlést követően az új elnökség is megtartotta alakuló ülését, amelyen az egyesület új elnökévé Máriás Endrét, alelnökeivé Léphaft Pált és Tóth Liviát, titkárává pedig Csőke Csabát választották meg.

Az új elnök a legfontosabb célkitűzéseinek a megkezdett projektek folytatását, az utánpótlás nevelését, valamint szakmai továbbképzések szervezését jelölte meg. Elmondta, az új elnökség a hamarosan esedékes második ülésén dönt a jövő évi munkatervről, amelyben többek között szerepel majd a tagság bővítése, az újságírói díjak átadása, a soron következő riportkötet megjelentetése, a szervezet honlapjának a megújítása. Ez utóbbi szándéknak némileg ellentmond, hogy negyedévvél a Közgyűlés után az egyesület honlapja még nem adott hírt a változásokról.

Az asztalnál: Léphaft Pál,
Tóth Livia és Máriás Endre
Fotó: Magyar Szó

Székelyhídi reflexiók

Szeptember végén a Bihar megyei Székelyhídon rendeztük őszi szakmai találkozónkat és közgyűlésünket. Az alábbiakban az érmelléki rendezvény sajtóvisszhangjaiból válogattunk, az anyagot Martinek Imre fotói illusztrálják.

Partiumi sajtós randevú

Három év után új helyszínen, Nagykároly helyett Székelyhídon tartotta őszi szakmai találkozóját a Magyar Újságírók Romániai Egyesülete. Az érmelléki település félúton fekszik Nagyvárád és Nagykároly között, nevének eredetére pedig egy legenda utal, miszerint a székelyeket még a 10. század végén telepítették oda az Ér hídjának őrzésére. Szeptember 29. és október 1. között sokszínű program várta a Csíkszeredából, Kolozsvárról, Nagyváradról, Marosvásárhelyről, Sepsiszentgyörgyről, Temesvárról, valamint a Vajdaságból és a Magyarországról érkezett újságírókat.

Szombaton *Korszerű újságírás – Adytól az adatokig* címmel szakmai tanácskozás zajlott a székelyhídi városházán, az előadók egyebek mellett az internetes adatbiztonságról, illetve az újságírók és a sajtóirodák kapcsolatáról beszéltek.

Somodi Zoltán informatikai szakember, a Távközlési és Információs Technológiai Minisztérium volt államtitkára például hangsúlyozta, hogy ne adjuk meg bárhol a személyes adatainkat, mivel könnyen internetes csalók áldozatává válhatunk. Az is előfordulhat, hogy különféle álhíreket osztunk meg az ismerőseinkkel, esetleg akaratlanul is számítógépes vírusokat terjesztünk, amelyek képesek sokszorozítani önmagukat, és akár kárt is tehetnek a gépünkben. (...) Az újságíró azonban nemcsak a világhálóra támaszkodik, hanem gyakorta kér segítséget a különféle sajtóirodáktól. A tanácskozáson

megállapították, hogy a zavartalan munkavégzéshez mindkét oldalon változtatásra van szükség, például akkor, ha egy intézményt minden egyes alkalommal ugyanaz a személy képvisel, a szakértők pedig különböző okokból kifolyólag háttérben maradnak. Ez egy idő után unalmassá válik az újságíróknak. (...)

Ezúttal időt szántak egymásra

Itt azokról az újságírókról van szó, akik úgy döntöttek, hogy három napra kilépnek a mindennapi taposómalomból, és azalatt együtt töltik az időt, tanácskoznak, kirándulnak. A vajdasági *Hét Naptól* érkezett Martinek Imre például így vallott a székelyhídi találkozóról: „A legnagyobb táv is egy aprócska lépéssel kezdődik, amihez értelemszerűen a jó szándék adja meg a kezdőlöketet. Útra kelni, majd országhatárokon és egyéb akadályokon keresztül rendíthetetlenül átvágva (meg)érkezni. Ezúttal a Partiumba. Rangidős és fiatalabb »eresztésű« kollégáink közé, újabb tartalmakkal gazdagítva és erősítve az esztendőnkkel ezelőtt megkezdett együttműködésünket. Tulajdonképpen ezt jelentette számomra a székelyhídi találkozás. Köszönöm, hogy részese lehettem ennek az élménynek. Hogy kinek is? Nos, elsősorban a mindnyájunk felett őrködő Gondviselésnek.”

(Farkas-Ráduly Melánia,
Heti Új Szó, Temesvár)

Az őszi szakmai tanácskozás helyszíne a székelyhídi városháza nagyterme volt

Egy zsák só – Kerekes Edit blogbejegyzése

Megkérdezte kedves bukaresti rádiós kollégám, mit jelent számomra ez a díj. Hirtelen mondtam egy s mást, de azóta is keresem, valójában mit is jelent. És ez napról napra bővül. Most éppen valami ilyesmit.

Az újságíró egyetemen két aranybölcsességgel ajándékoztak meg. Az egyik szerint egy újságíróból bármi lehet, feltéve hogy idejében abbahagyja az újságírást. Nos, én ezzel már alaposan elkéstem... A másik azt állítja, hogy akkor lesz egy riport igazán jó és tartalmas, ha megírása előtt a riport szereplőivel elfogyasztunk egy zsák sót. Vagyis annyi időt töltünk együtt, amíg a közösen elköltött reggeli-ebéd-vacsoráinkban elfogy egy zsák só. Ez az, amire a mai száguldó világban és templomegére erdmagyar sajtóban nem futja. Nemhogy egy zsákra, sokszor egy csipetre sincs idő – és mégis van, legalább néha, mert az ellenkezőjébe nem törődöm/törődünk bele.

Nem szokás arról beszélni, hogy főleg az írott sajtóban az erdmagyar újságírók nagy része minimálbérért dolgozik. A lapok csak így tudnak fizetni, és ha napilap, akkor még csak nem is tud elég újságírót foglalkoztatni, hogy a hírversenyt bírja. Így az újságíró tulajdonképpen lótfut, enyhe túlzással: állandóan dolgozik – néha elfárad, kiábrándul, kiég, elmenekül, vagy megrögzött szenvedélyességgel tovább folytatja. Ráadásul a nyomtatott sajtó a klasszikus értelemben vett hírversenyt úgysem nyerheti meg, hiszen amit ma olvashatunk a lapokban, az tegnap történt és az éjjel nyomtatták. Mindezt már mindenki látta tegnap este a tévében, hát akkor újságot már minek vásároljanak, ha a kábeltévét úgyis „muszáj”, merthogy az kell – a legtöbben így gondolják, és mivel az embe-

rek többségét amúgy sem veti fel a pénz, inkább megspórolják azt a 30-40-50 lejt havonta, amit az újságbérlet jelentene.

A kábeltévé hozzá tartozik az életünkhöz. A napilap járatása nem. 1989 előtt kötelező volt előfizetni az újságra, pedig mindenki tudta, hogy csak a kommunista hazugságok vannak benne, némi „fertőzetlen” sport, néha egy-egy hangulatos jegyzet, tú fokán átcsúszott életszagú tudósítás, és üzenetek azok számára, akik a sorok között is tudtak olvasni. Valódi híreket, amelyek rólunk szólnak, közvetlen környezetünkről, csak keveset lehetett olvasni a helyi, regionális lapokban. Erről a ránk erőltetett álsajtóról aztán nagyon könnyű volt lemondani a felszabadulás után, egyébként is az üzletek megteltek áruval, annyi mindenre kellett a pénz...! A finnországi svédek átlagosan két lapot járatnak. Pedig ott is vannak tévék, rádiók, hírverseny. Igaz, az erőltetett hazug szakasz kimaradt. És természetesen más az életszínvonal.

A helyi magyar napilap messze nemcsak a hírekről szól. Olvasmányt is kínál. Hol jobbat, hol kevésbé sikerültet. Néha olyan témában, ami téged hidegen hagy, de roppantul érdekli a barátodat, olykor nem értesz egyet a leírtakkal, de természetesként elfogadod (vagy nem), hogy ugyanazt a jelenséget két ember nem látja egyformán, két újságíró sem, még ha egyazon lapnál dolgozik is, akár független az az újság, akár tudvalevő, hogy milyen csoportok mozgatják. De a jó helyi magyar napilap (és mifelénk is van ilyen!) mindig rólad is szól. A szüleidről, a gyerekekről, a színészeidről, a szülőfaludról, a városról, az iskoláidról, a mesterségekről, tanáraidról, könyveidről, a kedvenc boltod pénztárosáról, a közeli játszótéréről, a cipészről, akinél te is javítottad a lábbelidet, a sétatéri öreg fáról, a múltadról-jelenéről és néha a jövődről – hírekben és interjúkban, vezércikkekben, jegyzetekben, visszaemlékezésekben, riportokban. (...)

A helyi napilapot olvasni egy kicsit olyan, mint amikor hazatérsz. Talán most éppen foltoz a kályha, összeszid az anyád, mert már megint szertehagyta a szennyest, csenget a villanyórás, senki se vett kenyeret, kiborít a gyereked, megölel a párod, kölcsönadod a befőző fazekat a szomszédnak, verőfényes szombaton kényelmesen letelepedve megkávészól és mesélgettek a cimboráddal. Otthon vagy. Bárhol is lennél.

Kerekes Edit, Rácz Éva,
Kurta Kinga és Kacsó
Tibor a díjátadás után

Gyógyító szürkék, lipicaiak

Bartha Csaba barátkozik

Lovastanya-nézőbe menendő, egy híján húsz kollégával „pattanok föl” Székelyhídon egy... iskolabuszra. A MÚRE tagjai közgyűlésük fáradalmait kipihenni indulnak kétfelé, Érmellék-kóstolóba. A társaság egyik része az Érsemjén–Ottomány–Szalacs, a másik pedig az Érolaszi–Köbölkút útvonalat választja. Jómagam előbbi falvakban többször jártam, az utóbbi út viszont nekem is novumot kínál. Szilágyi Aladár írása.

Alig érünk ki a bennünket vendégül látó kisvárosból, dombosodik a táj. Az Árpád-korban vallonok alapította, a törökvesz elmúltával svábok által újraneépített Érolaszi elhagyva ereszkedünk a dombok ölében megbúvó Érköbölkútra. Az ereszkedés és a megbúvás szó szerint értendő, hiszen ennek a zsákfalunak a java része egy kies völgykatlanban alakult ki, vagy nyolc évszázada. (...)

Házigazdánk, Rákóczi Lajos 1974-ben került magyartanárként az érmelléki faluba. Gyermekkorra óta kötődik a lovakhoz, a nemesebb állatok iránti szerelmét magával hozta, és alig egy esztendő múlva a saját hatásán poroszkálta be az Ér- és a Berettyó-mente falvait. Mivel a Rákóczi-fi, Gergő is korán megfertőződött az atyja hobbijával, s a lovak iránti szeretetük magasabb szintre hágott, a család Benjáminja elkezdett a fogathajtás iránt érdeklődni. Hamar megtapasztalták, hogy a lipicai ménnek a legalkalmasabbak ennek a sportnak az űzésére. Mialatt Gergő egyre-másra halmozta a trófeákat országos és nemzetközi fogathajtó-versenyeken, lépésről lépésre kialakították, felépítették a maguk lovas birodalmát. (Gergő éppen a fogathajtók Balkán-bajnokságán vett részt vizitünk idején.) A Rákóczi farm meg az otthoni istálló jelenleg 47 paripa otthona. A lókiképzés és a fogathajtás mellett lovasiskolát indítottak be, lovastábor is működtetnek gyermekek számára.

Lajos gyakorló és gyakorlatias pedagógusként néhány esztendeje még arról ábrándozott, hogy tudásukat tovább adandó, a tanügyminisztérium támogatásával lovász- és lovasoktató szakosztályt indíthasson valamelyik iskolában, de kezdeményezése közönybe ütközött. Ezért fogott hozzá családi vállalkozás formájában szép és szokatlan tervének valóra váltásához. Az istállóhoz közeli akácosban két éve felépült, szakszerűen berendezett lovarda, meg a birtok szabadtéri kifutója kellő spáciumot biztosít a lóked-

velő felnőttek és gyermekek számára, maga a környék ideális terepet kínál a hosszabb lovastúrák megtételére is. A csapatot 2016 óta egy ifjú szakember, Ádám Andrea erősíti, aki egyenesen a magyar fővárosból szegődött át lovasoktatónak az isten háta mögötti, érmelléki faluba. A Rákóczi farmon zajló tevékenységek legizgalmasabbjának a lovasterápia tűnik. Egy időnként Magyarországról átjáró gyógypedagógus bebizonyította: a lovak csodákra képesek! Egy-egy mozgássérült vagy Down szindrómás gyermek néhány hónap alatt látványos fejlődést ért el, s egy ötéves koráig megszólalni sem képes leányka itt, a lovak varázslatos érzelmi erőterében ejtette ki az első szavait.

Ahogy a gazda befelé invitál bennünket, orromat megcsapja az istálló jószaga, a lovak kipárolgása, a széna illata; fülemet dobantások, prüsszögések muzsikája ingerli. A mindenre érzékeny állatok menten észlelik az idegenek beléptét, kíváncsi fejek bukkannak elő a bokszokból. Engedélyt kapunk a lipicaiak simogatására, a szürkék barátságosan felénk szimmantva ismerkednek velünk. Aztán Mészáros Elek kollégánk, az Érmellék avatott krónikása, aki otthonosan mozog a Rákóczi tanyán, kivezeti az egyik lovat, nagymamakorú szelíd kancát, akinek a vállalkozó kedvű újságírókat kell megtúrnie a hátán, a kifutón körbe poroszkálva.

A társaság kényelmeskedőbb fele a fogathajtást választja. Mialatt a gazda meg egy lovászlegény kivezeti a két büszke mént, nagy buzgóságomban – tudván, hogy az ülés jobboldala a hajtót illeti meg –, elsőnek cihelődöm baloldalt a bakra. Tüstént kiderül, rosszul tettem, hogy a fölszerszámozás rituáléjának megejtése előtt foglaltam el a helyemet: a fegyelmezett, rendkívül érzékeny paripák nincsenek ilyesmihez hozzászokva, egyikük nagyot prüsszentve fejezi ki rosszallását irányomba. Amíg a gazda felpattan mellém, regulatőrésemet kiigazítandó, rám bizza a gyeplő két szárát. A két turnusban történő, bő félórányi kifogatozás gyermeki örömmel ajándékoz meg bennünket. A girbe-gurba sikátorokon kanyarogva bomlik elibénk az őszi fényben megmártózott falu dombok ölelte, békés kisvilága. Ez az a hely, ahová érdemes volna vissza-visszajárni, megpihenni, feltöltődni, mielőtt ismét belevetnénk magunkat a nagyvilág mókuskerekébe.

(Szilágyi Aladár, Erport.ro)

Őszi díjak: Kerekes Edit, Lucian Mîndruță, Kotta

A székelyhídi őszi szakmai találkozón átadtuk a MÚRE szakmai díjait is. Az egyesület Pro Amicitia-díját (a román és a magyar közösségek közötti megértés jegyében kifejtett tevékenységért) **Lucian Mîndruță** román újságíró kapta. Az írott sajtó nívódíját **Kerekes Editnek**, a Szabadság napilap szerkesztőjének ítelték oda. Az audiovizuális nívódíjat a Marosvásárhelyi Rádió Kotta című műsora érdemelte ki. Az elismerést **Kurta Kinga** és **Kacsó Tibor** vette át. Az alábbiakban Lucian Mîndruță laudációját olvashatják.

Tisztelt MÚRE tagok és meghívottak!

Szinte megszoktuk már, hogy a hazai román és magyar intézmények között alig létezik párbeszéd, hogy a román sajtó nem foglalkozik, vagy túl keveset foglalkozik az erdélyi magyarsággal. Ebből adódik, hogy a magyar témák többnyire csak akkor jelennek meg a román lapokban, amikor ezek a magyarellenességet táplálják, a nacionalista hangulatkeltést szolgálják, és sok esetben a közösségi médiában felerősödve élnek tovább. Az olvasók pedig sokszor hitelt adnak az álhíreknek és koholmányoknak, ami társadalmi feszültségekhez vezethet.

A román sajtóban ebben a tekintetben különleges színfolt Lucian Mîndruță újságíró, aki írásaiban és online megnyilvánulásaiiban mindig kiegyensúlyozottan közelítette meg a magyarsággal foglalkozó témákat, és sokszor higgadt hangnemben igyekezett elensúlyozni a román sajtó túlkapásait és magyarellenességet tartalmait.

Lucian Mîndruță a Bukaresti Egyetemen végezte az Újságírási és Kommunikációtudomány szakot, ahol jelenleg egyetemi adjunktusként tanít. A rendszerváltás óta szinte folyamatosan a sajtóban dolgozott, és igazi médiaszemélyiséggé vált. Neve számos nyomtatott lapban bukkant fel, de igazán ismertté tévés műsorai tették: az *Antena 1* hírműsora és a *Pro TV* talk-show-ja. Később a közösségi média lehetőségeit használta fel hatékonyan: blogja és Facebook-oldala kiemelkedő nézettséget ért el. Írásai magyar fordításban is olvashatók a *Transindex* portálon.

Az utóbbi években Mîndruță nem egy esetben tett tanúbizonyságot a magyarok-

Györffy Gábor román kollégánkat méltató írását olvassa fel

kal vállalt szolidaritásáról és józan történelmszemléletéről. A 2012-es román nemzeti ünnep alkalmából nyílt levelet küldött a romániai kisebbségeknek, melyben kifejtette, hogy nélkülük Románia kulturálisan szegényebb lenne. A sajtóban rendszeresen felbukkanó székelyzászló-ügyben és a kétnyelvű táblák kérdésében is igyekezett megfékezni a nacionalista indulatokat, elismerve a szimbólumok és az anyanyelv használatának jogát. A székely terroristák ügyében Lucian Mîndruță szintén visszafogottan nyilvánult meg, és nem dőlt be azoknak a sajtójelentéseknek, amelyek kezdettől fogva kész tényként tálták a merényletkísérletet.

Mindezek alapján, a Magyar Újságírók Romániai Egyesülete Pro Amicitia díjjal jutalmazza Lucian Mîndruță újságírói tevékenységét. Meggyőződésünk, a díjazott sokat tett a románság és a kisebbségi magyarság kapcsolatának javítása és egymás megértése terén.

Györffy Gábor

NyelvVész

Magyari Sára nyelvészeti sorozatának három újabb darabja.

A teljes sorozat a *mure.ro* oldalon

Másnapos hírek

Kérdetik: a hír, hírek jelzőjeként mi a „helyes”, a másnapos vagy másodnapos?

Hajlamosak vagyunk arra, hogy egyetlen helyes választ, formát, utat, lehetőséget keressünk. Talán egyszerűbb lenne sok minden, ha ezt meg is találnánk, de nem így működik az ember, a közösség, és persze nem így működik a nyelv sem.

Értelmező szótáraink az alábbi módon határozzák meg a másnapos szavunk jelentését: 1. Az első naptól kezdve meglevő; másodnapos. 2. Előző napi mulatás miatt gyengélkedő, rossz közérzetű (személy). Másodnap szavunkat pedig így: 1. Második nap. 2. Minden második napon. A másodnapos melléknév alapjelentését ebből vezetjük le.

Így tehát egyszerű a válasz a fenti kérdésre: a hír lehet másnapos és másodnapos is. Evvel le is zárhatnánk a témát, ha nem motoszkálna a fejünkben, hogy miből is adódhat a kérdező bizonytalansága.

A mindennapiságban gyakran törekszik az ember a megértésre, az egyértelműségekre, de a sajtóban vagy a szaknyelvben ez például alapvető követelmény is (lehetne): egyértelműen kellene fogalmazni, ez által is biztosítva a megértés maximális lehetőségét. Azonban a szavak nagy része többjelentésű és a kontextus, a hangsúly,

a szándék stb. határozza meg, hogy a közleményben éppen melyik jelentéssel élünk. Ráadásul a másnapos, illetve a másodnapos hírek esetében van, lehetne a beszélőnek választási lehetősége, hiszen az egyik forma egyértelműbbnek tűnhet, mint a másik. A másnapos szavunk második jelentése elterjedtebb lehet bizonyos közösségekben. Gyakran használunk olyan szerkezeteket, hogy másnapos vagyok, másnapos hangulat, illetve ezt a macskajos hangulatot erősíti a Másnaposok című film is. Ugyanakkor számtalan esetben kerül elő a másodnapos jelentés is: másnapos étel, másnapos feladat, várakozás, cikkek. Az is közrejátszhat a másnapos jelző választásában a másodnapos rovására, hogy az első forma rövidebb. Egyre gyorsuló beszédünkben nemcsak a ritmus játszik nagy szerepet, hanem gyakrabban használjuk a rövidebb szerkezetek, szavakat is: nyugalmazott helyett nyugdíjas, gyermek helyett gyerek, lány inkább, mint leány. Nyelvjárásban ez a tendencia változó lehet ugyan, de itt inkább a köznyelvi példákat vizsgáljuk.

Így tehát nyugodtan mondhatja az újságíró, hogy másnapos a hír egészen addig, amíg ő maga nem az, de szerencsére ez utóbbi ma már könnyen orvosolható – nyelvészeti beavatkozás nélkül is.

Összekapcsolt sorszámnevek

Talán az egyik leggyakoribb helyesírási hibánk, hogy keltezésben a nagykötelet nem a szabályzatnak megfelelően használjuk. Pedig nem nehéz megjegyezni, és még logikus is a szabály: a valamettől valameddig tartamot jelöljük nagykötelettel (május 11–13. között), és nem hagyunk szókötést a kötőjel előtt és után, amennyiben csak a napokat kapcsoljuk össze.

Ha viszont már a hónap is változik, akkor a nagykötelet előtti dátum végére pont kerül, de szókötést is hagyunk: 2017. május 13. – 2018. március 2. között. Persze a nagykötelet továbbra is megmarad.

Az összekapcsolt sorszámnevek azért a kiejtésben is okozhatnak gondot. A pont megzavarhat: kiejtjük-e a sorszámnévkepzőt vagy sem? Néhány magyarországi kol-

léga szerint ki kell ejteni, azaz május tizenegyediké–tizenharmadika között a helyes változat. Van, aki azt javasolja, hogy ha egymást azonnal követő napokról van szó, akkor még a között szó használata is kerülendő, vagyis május 12–13-án, azaz május tizenkettedikén és tizenharmadikán lenne a követendő példa.

Az viszont tény, hogy a köznyelvben a rövidebb változatokat részesítjük előnyben: május tizenegy–tizenharmadika között, sőt: tizenegy–tizenhárom között. A rövidség nem feltétlenül időegységben mérendő, van, aki szájnyitogatásban számlál.

Kollégák és kolleginák

Ki a kollégánk? A női kolléga kollegina-e? És egyáltalán: használjuk-e ma ezeket a megnevezéseket? Én azt is megkérdezném, hogy sértő-e kollégának nevezni egy munkatársat. Mert azt tapasztaljuk, hogy sok mindenben megsértődünk mostanában, pedig a szótári jelentés alapján nem biztos, hogy kellene.

Kolléga az, aki a munkatársunk, különösen akkor élünk evvel a megszólítással, ha értelmiségi közegben dolgozunk. Jelölheti az éppen aktuális munkahelyünkön dolgozó társakat, de az azonos foglalkozási ágban dolgozó személyt is. Ugyanakkor van a szónak egy régies jelentése is, amikor iskolatársra vonatkoztatjuk: egyetemi vagy főiskolai évfolyamtárs jelentéssel.

A kollegina női munkatársat jelent. Persze van kolléganő szavunk is, ami kiemeli, hogy olyan munkatársról van szó, aki nőnemű. Elvileg a kollegina és a kolléganő rokonértelműséget mutat a szótári jelentés alapján, de van értékjelentés is, és ebben az esetben hajlamosak vagyunk negatív jelentéseket társítani a kollegina megnevezéshez. Gyakori jelenség a magyarban, hogy ha egy szónak van magyarosabb változata, azt pozitív jelentéssel ruházzuk fel, míg az idegen elemhez negatív képzeteket társítunk: nemzet – náció, forradalom – revolúció; lány – fáta stb.

A szótári és az értékjelentés mellett ráadásul van még más jelentés is, például a modális, amely a hanghordozás, hangsúly által jön létre. Megfelelő hangsúlyozással elentétes jelentéseket produkálhatunk.

A kollegina – kolléganő szembenállást gyakran emlegetik mostanában értelmiségi berkekben: férfiak, nők egyaránt lekezelő-

Tudomásunk van róla, hogy közszolgálati adóknál létezik médianyelvi norma, amely szabályegyüttes a megfogalmazás, a kiejtés mikéntjét rögzíti. Ez a szabályozás elsősorban a megértést segíti, de valamilyen nyelvi ideált, eszményt is tükröz.

Gyakran javasolom csapatépítő vagy kommunikációs képzéseken a munkaközösségeknek: saját együttműködésüket, munkájukat segítik elő, ha közös érték- és szabályrendszert dolgoznak ki, amely lehet hely- és helyzetspecifikus is.

Ilyen lehetne a rádiónál például az, hogy a lehető legtöbbször nyissuk ki a szánkat – konkrét és átvitt értelemben is...

nek érzik a kollegina megnevezést. Szerintem ez is, mint sok egyéb, helyzet- és régiófüggő. Ha a kontextusból, a hanglejtésből nem érződik a sértő szándék, nem biztos, hogy azt mindenáron bele kell hallani a megszólításba. De amennyiben valaki ezt zavarónak érzi a személyére vonatkoztatva, elmondhatja munkatársainak, hogy őt így ne szólítsák többé. Ilyen módon ajánlatos eljárni a személynév használatának esetében is: munkatárs nem becézhet, csak ha evvel mi magunk is egyetértünk.

Persze, ha éle van a kollegina, kis kollegina, kolleginácska megnevezésnek, akkor érdemes szóvá tenni, rákérdezni, miért használják ezt a formát. Udvariasan elmondható, hogy: „Én a kolléga, kolléganő megszólítást jobban szeretem.” Gyakran hallom magam is, hogy hajlamosak az idősebbek, főleg a férfiak arra, hogy lekicsinlően nyilatkozzanak, minősítsenek női munkatársakat. Ilyenkor helyére kell tenni a dolgokat: szépen, udvariasan, esetleg frappánsan.

Mindezek mellett nekem is sikerült már megsértenem magyarországi kollégát, azért mert kollégának szólítottam. Ki is oktatott: „Magyarországon gáz kollégának szólítani valakit egyetemi berkekben.” Pedig nálunk a Tisztelt Kolléga! Kedves Péter! – megszólítás választékosnak minősül, közelebbi (munka) kapcsolatot jelöl, informálisabb helyzetet, oldottabb légkört biztosít.

Ettől függetlenül jó, ha tudjuk: az alapjelentést a szótárban keressük, de evvel prázusamosan létezhetnek érték- és egyéb jelentésváltozatok is. Megsértődni viszont nem érdemes, addig semmiképpen, amíg a kollegiális viszonyt (lojalitás, tisztelet, egymás segítése stb.) fenn tudjuk tartani.

Átalakult nyilvánosság, kételtű userek és újságíró bloggerek

Konferencia a felhasználók és a hagyományos média viszonyáról

A felhasználók által készített tartalmak és a média viszonyáról, kölcsönhatásairól szervezett konferenciát május 24-én, szerdán a Magyar Újságírók Romániai Egyesülete (MÚRE) és a BBTE Újságírás Intézete.

A *Media vs. User Generated Content* című konferencián négy meghívott tarott előadást ebben a témában, a YouTube-on kialakult új nyilvánosságról, a Facebook fogyasztókra gyakorolt hatásáról, hírversenyről, illetve a blog és újságírás viszonyáról, egymás mellett éléséről.

Az elmúlt években a kiváltságok bizonyos formáinak elvesztése miatt elégedetlenek a hagyományos (főleg írott) sajtóban szocializálódott újságírók: már nem csak ők a különböző forrásokból származó információk szinte kizárólagos birtokosai, már nem csupán ők szűrik meg, elemzik, s továbbítják a politikai, gazdasági és szociális jellegű híreket. A tömegtájékoztatási palettán már régen megjelentek az alternatív információs csatornák, mi több, jól „befészkelték” magukat a köztudatba. De ezáltal a szakavatott szem által végzett szelekció, az információ ellenőrzése, a források felkutatása és védelme vajon nem sérül? Hogyan lehet monetizálni, azaz pénzzé változtatni az új tömegtájékoztatási megnyilvánulási formákat? A kérdésre **Glózer Rita**, a Pécsi Tudományegyetem szakembere kereste a választ.

Elmondta: az új médiumokkal játszó vagy azokat mondhatni professzionális módon használó fiataloknak nincs intézményi háttere, nem rendelkeznek újságírói szakképzéssel, előttük viszont megnyílt az „új nyilvános színtér”, amelyen keresztül továbbítani tudják különböző formában és formátumban megalkotott hang- és videóanyagjaikat. Ezek természetesen távol állnak a Habermas által megfogalmazott paradigmától, ugyanis nem feltétlenül komoly, közérdekű témákat boncolgatnak, hanem elsősorban személyes jellegűek. Az új mé-

diumokban nem feltétlenül a racionális vita, a deduktív és induktív logika, az elemzés a primér faktor, az új nyilvános színtéren eluralkodnak az indulatok, az érzelmek, megszegik az évtizedekig normának számító szabályokat.

– Bizonyos értelemben hanyatlás tapasztalható. Jelenleg olyan személyek nyilvánulnak meg, olyan témák kerülnek terítékre, amelyeknek eddig nem volt helye. Tulajdonképpen a média demokratizálódásáról beszélünk – fogalmazott a szakember.

Hozzátette: az amatőr média előállítói rendszerint függetlenek, nincs intézményi háttérük, mondhatnánk, hogy nincsenek kitéve az öncenzúrának, mi több, az intézmény részéről sem fogalmazódnak meg igények, elvárások. Az általa tanulmányozott kimutatások szerint a magyarországi tinik egyre sűrűbben néznek különböző képsorokat a YouTube videómegosztó csatornán: a statisztikák alapján elmondható, hogy ez a tevékenység az utóbbi években egyre népszerűbb lett. Míg néhány éve a harmadik leggyakoribb internetes tevékenység volt, tavaly Magyarországon például a második helyre kúszta fel magát a YouTube használata.

– Egyre gyakoribb és népszerűbb a paródia, de legalább annyira elterjedtek a különböző életstílusokat bemutató médiatartalmak, legyen az gasztronómiai, divattal vagy szépségtechnikákkal kapcsolatos platform. Azaz: mit ettem, mit vásároltam, mi van a táskámban, hogyan öltözöm – jegyezte meg Glózer Rita.

Demény Péter író, újságíró Nemes Z. Márió költő egyik legutóbbi interjúját idézte, aki elmondta: mobilja már testrészévé vált, a Facebook a létezés egyik meghatározó eleme, amit ha elvesznek, az lassan olyan, mintha levágnák a kezét. Demény szerint ma már nem emberek, hanem számítógépek, kütyük közötti viszonyokról kell beszélünk.

A Facebook a létezés egyik meghatározó eleme lett

Rendszertani osztályozásában egyéltűek és kételtűekre osztotta a mai társadalmat. Bevallotta, amikor az iskolában tanult a kételtűekről, azt hitte, ezek mind a két közegben tudnak élni, később világosították fel: az állatnak mind a két közegben kell élnie, másképp elpusztul. Egy kételtű állat olyan, mint a mai társadalom egy része: online és offline közegben is kell élnie, másképp nem tud megmaradni. A kételtű még tudatos felhasználó, a Facebook-on szembeáramló adatok közül próbál szelektálni, küzd a lassúságért, kacérkodik a kilépéssel, viszont soha nem lépne ki, „a user generál, miközben generálja is van”.

Am Demény szerint léteznek egyéltűek is, akiknek gondolkodásuk bináris, nem olvasnak mást, csak a netet, és az ott található információkat mind elhiszik. Az egyéltű user csak generálva van, elfogadja az új közösségi médiás világrendet, meg sem gondolja, talán létezik-e más. Az egyéltű médiafogyasztására a sebesség jellemző, ellenőrizetlen, nem válogat, ugyanolyan hírértékkel bír, ha valaki kutyát vett, meghalt egy nap háromszor ugyanaz a világsztár vagy a HVG egy elemző cikke.

Botházi Mária, a BBTE egyetemi oktatója az erdélyi magyar hírportálok 2017. januárjának tíz legnépszerűbb cikkéről készült elemzését mutatta be. A négy legnagyobb erdélyi hírportál – *Transindex*, *Maszol*, *Székhely* és a *Fötér* – elemzésekor az oktató a kattintásokat mérte, a témákat, stílust, címet és leadet vizsgálta.

Médiafogyasztás az erdélyi magyar online térben: van-e értelme a hírversenynek? című előadásában Botházi meg is válaszolta a címben megfogalmazott kérdést: szerint-

te nincs értelme az erdélyi magyar hírportálok esetén a hírversenynek, fontosabb az egyedi hangnem, önálló stílusjegy, illetve a téma.

– Az erdélyi magyar olvasó, ha ezeket az oldalakat nézi, eltérő kínálatot keres. A kolozsvári székhelyű portáloknál, ha az elemzett cikkeket nézzük, eltérőek voltak a legkattintottabb anyagok, tulajdonképpen a tematizáció, a hangvétel a meghatározó a sajtópalettán, illetve az, hogyan kerül az olvasó kapcsolatba a tartalommal – mondta Botházi Mária.

Az egyetemi oktató kitért arra is, hány látogató keresi fel úgy a portál, hogy beírja a böngészőbe annak webcímét –, illetve a látogatók hány százaléka érkezik közösségi oldalokról. A legnagyobb egyedi látogató aránya a Transindex-nek volt januárban, a többi hírportál esetében az olvasók zöme, megközelítőleg 80 százaléka Facebook-ról érkezett.

Kecskés István magyarországi újságíró, blogger *Az újságíróból blogger – a sajátos törzsfelődés* címmel tartott előadást, amelyben azt taglalta, mi a különbség újságíró, újságíró és blogger, blogolás között. Kecskés szerint az újságíró szakma, míg a blog egy stílus, az újságíró tanul, a blogger csak regisztrál egy felületen, és már bloggernek is hívja magát. Szerinte a blog a véleménynyilvánítás színtere, a „blogger pedig mindenhez érthet, még ahhoz is, amihez nem”.

Arra a kérdésre, hogy lehet-e az újságíróból blogger, Kecskés válasza az volt, hogy igen, az újságíró a blogon egy másik arcát mutathatja meg. Szerinte az út visszafelé is járható, lehet blogból is hírforrást faragni. Elmondta ez „egy bonyolult fejlődés, de szinte minden esetben a véleményműfaj alakul át”: a blogger a véleményírásból elrejt a véleményt, így alakulhat át hírré.

A blogok népszerűségének hátrányairól is beszélt: számos blog beszáll a hírversenybe, míg rengeteg blogra ellenőrizetlen, hamis információk kerülnek fel, megtevesztve az olvasót. Elmondta, az egyik legnagyobb magyarországi blogot egy autószerelő-műhelyben üzemeltetik, két olajcsere között töltenek fel tartalmat. Lájkvadásznak címkézte a blogok egy fajtáját, amelyek a bevételeért mindent megtesznek. Hangzatos címekkel, becsapós tartalmakkal csalják oldalukra az olvasókat, a hamis informálással nem foglalkoznak, csak a klikkekért járó bevétellel.

Kiss Olivér, Sarány Orsolya
(Szabadság)

A felhasználóknak gyakran könnyebb tartalmat előállítani

Kerekasztal-beszélgetés a felhasználók és a média viszonyáról

A Magyar Újságírók Romániai Egyesülete (MÚRE) és a BBTE Újságírás intézete *Media vs. user Generated Content* című konferenciáját kerekasztal-beszélgetés zárta, amelyen részt vett: **Balázsi-Pál Előd** (*Transindex*, főszerkesztő), **Cseke Péter** (*Maszol*, főszerkesztő), **Makkay József** (*Erdélyi Napló*, főszerkesztő), **Rácz Éva** (MÚRE elnök, *Kolozsvári Rádió*, szerkesztő) és **Újvári Ildikó** (*Szabadság*, főszerkesztő).

Cseke Péter kiemelte, a Facebook mint tényező fontos a magas olvasószám generálásában. Egy cikk népszerűsége függ a Facebook-lájkoktól, a poszt szövegétől, illetve a kommentek számától is. A kommenteknek nagy szerepe van egy cikk népszerűségében, több olvasó tér vissza egy-egy Facebook-poszthoz, portálon található cikkhez, a kommentek miatt. Makkay József elmondta, miután bevezették a regisztrációhoz kötött kommentelést, megszüntetve így az anonim hozzászólás lehetőségét a weboldalaikon, a hozzászólók 70-80 százalékát elvesztették.

Cseke Péter és Balázsi-Pál Előd is igénybe vette már a Facebook reklámozási lehetőséget, hogy egy-egy cikket promováljanak a közösségi médiában. A *Maszol*-nak ezzel az a célja, hogy a minőségi tartalmakat megerősítse. Azt is figyelembe veszik a cikkek kiválasztásánál, hogy olyan tartalom legyen, ami olvasottságot generál. A *Transindex* is minden esetben saját anyagot hirdet, viszont ők játszadoztak már azzal a lehetőséggel is, hogy meghatározott célcsoportnak reklámozzanak. Ám hiába a sok lájk, ezek nem konvertálhatóak bevétellé, így a sajtótermékek továbbra sem tudják magukat fenntartani a piacról.

Újvári Ildikó elmondta, a *Szabadság* saját magával fut versenyt, megpróbálja a szerkesztőség a szabadsag.ro weboldalt hírporthként működtetni. Mindezt úgy, hogy ne rontsa a nyomtatott újságot, de visszacsálja az olvasót a weboldalra. Elkülönbítik a kettőt, a szerkesztőség megpróbálja párhuzamosan fenntartani őket.

Az újságírók abban megegyeztek: az olvasók már a közösségi média megjelenése előtt befolyásolták a hagyományos média működését, az olvasók által készített tartalmakat már régebb is felhasználták, az olvasó mint hírforrás már régóta bevált technika az újságírásban.

– A *user generated content* mindig is létezett, csak a közeg változott meg, amelyben működik. A felhasználóknak gyakran könnyebb tartalmat előállítani, mint az újságíróknak – mondta el a *Transindex* főszerkesztője. A romániai tüntetéseket hozták fel példának, elmondva: míg egy televízió kivonul egy eseményre, hogy azt élőben közvetítse, időigényes. Ez alatt az idő alatt a felhasználók már rég közvetítik a történeteket, de a Facebookon. A média szerepe ebben az, hogy egybefoglalja a felhasználók által készített tartalmakat, háttérinformációkkal lássa el.

A hitelesség kérdése is felmerült a beszélgetés során, kiből bízhatnak meg a felhasználók, kit tekintenek szakértőnek az olvasók, kiről hiszik, hogy hozzá tud érdemben szólni egy adott témához. A felhasználók manapság jobban bízhatnak az emberekben, mint a sajtóban, a közösségi médiában ismerősről ismerősrre terjednek a tartalmak, így a felhasználó hitelesebbnek tart egy ismerős által megosztott tartalmat, mint egy cikket, ami a sajtóban jelent meg. A sajtó hitelességének csökkenéséhez hozzájárul a számos propagandacsatorna megjelenése, vagy a blogok elterjedése, amelyek magukat alaptalanul sajtóterméknek képzelik, így egyértelmű reakció az olvasó részéről, hogy az ismerősben, rokonban jobban bízunk, mint a sajtóban.

Az idősebb korosztályra jellemző, azt hiszi el, amit látott a tv-ben, olvasott az újságban és hallott a rádióban, a fiatalok körében elterjedt jelenség, hogy azt hiszik el, amit olvastak az interneten. Ám nem minden valós, ami az interneten terjed. A konferencia során kiderült, a felhasználók a közösségi média megjelenése előtt is hatást gyakoroltak a média működésére, az általuk készített tartalmakat már azelőtt felhasználták a sajtóban. A közeg, amelyben a felhasználók által készített tartalmak terjednek, megváltozott, felgyorsult, az internet számos lehetőséget tárt fel, blogok, közösségi média, amelyek segítségével a felhasználók megoszthatják, szélesebb körben terjeszthetik saját tartalmait, véleményüket,

A *Szabadság* saját magával fut versenyt, a szerkesztőség a szabadsag.ro weboldalt hírporthként próbálja működtetni

Állásfoglalás

A Magyar Újságírók Romániai Egyesületének Becsületbírósága az újságírói etika megsértésének tartja a Transindex.ro portál főszerkesztőjének, Kulcsár Árpádnak november 5-én közzétett Erdélyben nem merült fel senkinek a neve szexuális zaklatások kapcsán? Akkor íme egy történet című, illetve a november 6-án névtelenül posztolt Újabb fejlemények Váta Lóránd-ügyben, és néhány fontos kérdés tisztázása című írást, amelyek látszólag a #MeToo-kampányhoz csatlakoznak, azonban valójában nem intézményes hatalmi visszaélésről szólnak, így lejáratozó kampánynak minősülnek.

Az írárok szerzője vagy szerzői megsérti(k) a MÚRE Etikai kódexének 2 §-át: „Az újságírónak, a közélet szereplőjeként és a nyilvánosság alakítójaként tiszteletben kell tartania az emberi jogokat, a másság elismerése jegyében kell hivatását gyakorolnia. Nem kelthet gyűlöletet; vallása, felekezeti hovatartozása vagy állapota, neme, testi vagy szellemi állapota, mássága, életkora, életmódbeli különbsége miatt nem terjeszt-

het senkiről előítéletet szolgáló rágalmakat, ezek miatt senkit sem becsülhet.”

Áthágja vagy áthágják a 3§-t: „Az újságíró joga és kötelessége a tájékoztatás. Az újságíró kötelessége annak mérlegelése, hogy a feltárt tények nyilvánosságra hozatala sérti-e mások személyi biztonságát, illetve személyiségi jogait. Az ártatlanság vélelme mindenkit megillet. A személyiségi jogok között tiszteletben kell tartani az egyének jogát a magánélethez.”

Nem szólaltatja vagy nem szólaltatják meg az érintett felet, noha a 10§ értelmében: „Az újságírónak az érintett felek véleményét nyilvánosságra kell hoznia.”

A MÚRE Becsületbíróságának határozott álláspontja, hogy Kulcsár Árpád szerzőként és a Transindex.ro főszerkesztőjeként is nyilvános bocsánatkéréssel tartozik az emberi méltóságában megsértett és megapozatlanul bizonyítékok nélkül megvádolt félnek.

A MÚRE Becsületbírósága

2017. november 8.

ban, a közösségi médiában ismerősről ismerősrre terjednek a tartalmak, így a felhasználó hitelesebbnek tart egy ismerős által megosztott tartalmat, mint egy cikket, ami a sajtóban jelent meg. A sajtó hitelességének csökkenéséhez hozzájárul a számos propagandacsatorna megjelenése, vagy a blogok elterjedése, amelyek magukat alaptalanul sajtóterméknek képzelik, így egyértelmű reakció az olvasó részéről, hogy az ismerősben, rokonban jobban bízunk, mint a sajtóban.

Az idősebb korosztályra jellemző, azt hiszi el, amit látott a tv-ben, olvasott az újságban és hallott a rádióban, a fiatalok körében elterjedt jelenség, hogy azt hiszik el, amit olvastak az interneten. Ám nem minden valós, ami az interneten terjed.

A konferencia során kiderült, a felhasználók a közösségi média megjelenése előtt is hatást gyakoroltak a média működésére, az általuk készített tartalmakat már azelőtt felhasználták a sajtóban. A közeg, amelyben a felhasználók által készített tartalmak terjednek, megváltozott, felgyorsult, az internet számos lehetőséget tárt fel, blogok, közösségi média, amelyek segítségével a felhasználók megoszthatják, szélesebb körben terjeszthetik saját tartalmait, véleményüket,

meglátásaikat. Ám ezek nem feltétlenül hatnak negatívan a média működésére, egymás mellett is tudnak létezni, csak szelektálni kell.

A közösségi média megváltoztatta a sajtó működését, új teret hozott létre a médiatermékek terjedésére, új nyilvánosság látszik kialakulni. A médiatartalmakkal a felhasználók leggyakrabban a Facebookon kerülnek kapcsolatba, nem ők keresik a híreket, azok mennek szembe velük, jelennek meg a Facebook-hírfolyamban, akár hirdetés formájában. Viszont a Facebook-hírfolyam nem a hiteles forrásokból származó tartalmak gyűjtőmedencéje, számos, saját magát médiaterméknek, hírforrásnak vélő csatorna valótlán, ellenőrizetlen információkból összeállított tartalmak is ide kerülnek, macskás videókkal, kisbabás felvételekkel, tegnapi vacsorákról készített képekkel, szelfikkel együtt. A felhasználóknak tudatos „userekké” kell válniuk, akik nem hisznek el, osztanak meg gyanús forrásból származó tartalmakat, tudatosságukkal, szelektálásukkal hozzájárulva az ellenőrzött információkból származó anyagok terjedéséhez.

(sarány)

Sajtó és tipográfia ma – műhelytanácskozás

2017. november 17–19. között tartottuk a nagyváradai Posticum központban *Sajtó és tipográfia ma* címmel azt a szakmai találkozót, mely elképzeléseink szerint egy legalább három részes, Belső-Erdélyben és Székelyföldön is folytatható képzés-sorozat első állomása volt. A Partium és a Bánság egyes szerkesztőségeiből résztvevőként elsősorban azokat a kollégákat hívtuk meg, akik nem csupán a nyomtatott lap vagy weboldal tördelésének technikai kivitelezésével foglalkoznak, hanem akik a lap vagy portál tipográfiai kinézetéért (is) felelősek. Képviseletet magától Temesvárról a *Heti Új Szó*, Bihar megyéből az *Ér Hangja*, a *Várad*, Kolozsvárról a *Szabadság* és a *Perspektiva* diáklap, továbbá a *Szatmári Friss Újság* és a *Szilágyság* hetilap.

Előadónk előzetesen képet alkottak arról is, kikkel, milyen kiadványokkal lesz dolguk, azok jelenleg milyen tipográfiával dolgoznak, esetleg milyen újításokra lehet szükségük. Ezért minden szerkesztőséget arra kértünk, előzetesen küldjenek néhány lapszámot kiadványaikból. Ezeket a helyszínen közösen elemezték a műhelymunkán részt vevők.

Az elemzések előtt három felvezető előadás hangzott el, (Szűcs László: *Tartalomhoz a formát vagy a formához a tartalmat?* Ujvárossy László: *Kortárs trendek az online tipográfiában*, Benkő J. Zoltán: *Helyi lapok korszerű arculata*), ezekben elméleti és gyakorlati megközelítésben ismerkedhettek meg a kollégák a témával, részben a tipográfia és a design történetiségét is áttekintve.

Tartalom és forma tekintetében elhangzott: míg a print előnye, hogy beköthet-

Benkő J. Zoltán (ballról a második) elemmez

tő és internetkapcsolat nélkül is működik, addig az online portál bármikor visszakereshető, és a linkelt tartalmak gazdagíthatják az új cikkeket. A printhez ragaszkodnak a hagyományos újsághoz szokott, konzervatívabb olvasók, de mindig aktuális az új olvasók, új médiafogyasztók toborzása, amelyhez modernebb megoldások alkalmazására van szükség. Ezekhez közösen kerestek megoldásokat a résztvevők.

A klasszikus, kizárólag szimmetrikus tervezés és a modern – megdőlt, átlós – tervezés vetekedik a modern tipográfiában, és közben a lapoknak, portáloknak szükséges biztosítaniuk azt, hogy a fogyasztóik–olvasóik otthon érezzék magukat a megváltozott arculatban, magukénak érezzék, tisztán átlássák az átdizájnolt tartalmat – hangzott el.

Az elemzésekből kiderült, a lapok és portálok tipográfiája eltérő, sok esetben nem elég tiszta a kép, amely kialakult (pl. indokolatlanul sok az egymás melletti vonal egy-egy oldalon). Ezen segíteni lehet szakember segítségével: Benkő J. Zoltán minden szerkesztőségnek felajánlotta, hogy igény szerint tanácsadást biztosít, együttműködik velük egy esetleges váltásban. A kolozsvári *Szabadság* napilap és portál tervezett arculatmódosításában már el is elkezdődött a találkozón egy együttműködés, amely hozzájárulhat a lap arculatának korszerűbbé tételéhez.

Ujvárossy László, a PKE tanára az utóbbi évtizedek trendjeiről tartott vetítéssel illusztrált előadást
Fotók: Vicsi Judith

Brassai–2016: sajtófotók Kolozsváron és Nagyváradon

Decemberben Kolozsváron, a Minerva-ház kiállítótermében, míg januárban, a magyar kultúra napja alkalmából a vármúzeum fotótörténeti gyűjteményének galériájában nyílt meg a MŰRE Brassai–2016 sajtófotó-pályázatára érkezett képekből válogatott tárlat.

Nagyváradon Tóth István, az Euro Foto Art Nemzetközi Egyesület elnöke, a zsűri egyik tagja házigazdaként köszöntötte a megjelenteket. Rácz Éva, a MŰRE elnöke elmondta: a másodszor meghirdetett pályázatra öt kategóriában – hír- és eseményfotó, fotóriport, szociofotó, sportfotó – nevezhettek Erdélyhez kötődő, itt élő, vagy itt született, de másutt élő fotósok. Az anyag változatos, hiszen a hivatásos fotós mellett egyetemi tanár és középiskolás diák is elküldte munkáit, hangzott el.

Rácz Éva megemlékezett a pályázat névadójáról, a Brassóban született, Brassai néven Párizsban világhírvé vált Halász Gyuláról is, akinek az éjszakai Párizsról készült képeit Henri de Toulouse-Lautrec festményeihez hasonlították.

Szűcs László elmondta, közel harminc alkotó ezer képéből válogatott a zsűri. A kiállítás anyagából összeállított, mintegy száz képet tartalmazó albumot is kézbe vehet-

Molnár Edvárd és felesége, a televíziós Anett

ték a megnyitó résztvevői. A pályázat elsődleges célja, hogy felhívja a figyelmet a sajtófotó műfaj jelentőségére, amelynek egyre csökken a megbecsülése, hiszen sok lapnak nincs ma már fotóriportere, így kissé amatőr irányba mozdult el az, ami valamikor külön hívás volt.

A nagyváradai díjátadón a Magyarországról érkezett, marosvásárhelyi születésű Kerekes István vette át a Brassai-díjat, az íróként is ismert Szöllősi Mátyás pedig a váradai fotós egyesület Szatmári Pap Károly-aranyplakettjét érdemelte ki. Molnár Edvárd Szabadkáról érkezett, ő a fotóriport kategória első díja mellett a Szatmári Pap Károly-ezüstplakettet kapta meg. Nagyváradon adták át a díjat Urbán Tibornak is, aki sportfotóival és portréival nyerte el a zsűri tetszését.

A következő kiállítási helyszín Csíkszeredában a Megyeháza Galéria, ahol március 23-án adják át a díjakat a székelyföldi fotós kollégáknak.

Fried Noémi Lujza
(A *Maszol.ro* alapján)

A díjazottak teljes listája a **31. oldalon**.

Kerekes István és Szöllősi Mátyás

Sajtóvilág Olténiában

Majdnem 23 évig dolgoztam a *Gazeta de Sud* krajovai lapnál. Csodálatos csapatot hoztunk létre, amely Románia legolvasottabb regionális napilapját működtette. A 2008-as gazdasági válság érzékenyen érintette a sajtót. A példányszámok és a reklámbevételek folyamatos csökkenése miatt a szerkesztőség összezsugorodott, újra kellett gondolunk a tevékenységet. 2012-ben még 130.000 apróhirdetést jelentettünk meg, számuk 2017-re 51.000-re csökkent.

Arra kényszerültünk, hogy megszüntessük a falvakat ellátó terjesztési hálózatot, mivel az előfizetések veszteséget termeltek. Az olvasási szokások változása és az internethasználat robbanásszerű terjedése miatt jelentősen csökkent a példányszám. A korábbi 45.000 nyomtatott helyett ma már csak 8.000 példányt nyomtatunk.

Időközben a romániai sajtóban több száz kiadvány szűnt meg, és több ezer újságíró vesztette el a munkahelyét. Mindig büszkéek voltunk arra, hogy külső támogatás nélkül is élni tudunk, hogy az újság eladásából és a reklámokból fedezni tudjuk a kiadásokat. Arra, hogy újságíróink díjakat szereznek.

A *Gazeta de Sud* napilap és a *Radio Sud* mellett a Media Sud médiavállalat fontos eleme volt a nyomda, amely hozzájárult a bevételekhez. Am megkezdődött a nyomdaipar és a sajtó zuhanórepülése. 2008-ban még 200.000 példányt is nyomtattunk naponta nyolc kiadványból, ma már csak a *Gazeta de Sud* és a *Curierul Național* maradt meg (8.000 és 2-300 példány naponta).

A nyomdai termelést a tankönyvkiadásra állítottuk át, ami ideiglenesen biztosította stabilitásunkat. Azonban az idén ez a lehetőség is megszűnt, miután egy minisztériumi döntés feldúlta a tankönyvek piacát, egyik napról a másikra lehetetlenné tette ezt a jövedelemforrást. Egész nyáron át dolgoztunk olyan kiadónak, amelyek nem tudták eladni a könyveiket, így fizetni sem tudtak. Vissza kellett szerezni a pénzünket, hogy ki tudjuk fizetni a papír árát. Örvendek, hogy ez sikerült. Azonban a tankönyvkiadás lehetősége számunka bezárult, a nyomda nem tarthatja fenn magát csak a *lap nyomása* révén.

E külső hatások arra kényszerítették a kiadót, hogy csökkentse az alkalmazottak számát: 400-ról 120 alá. Próbáltunk újítani és más irányba terjeszkedni. Egy lelkes helyi újságírócsapatra és a kiváló eladási részleg-

re támaszkodva indítottuk a *Gazeta de Sud* online portált, és próbáltuk sikeressé tenni a médiapiacra az *Alege TV*-t. De az internetes jelenlétből származó jövedelmek korlátozottak, és az *Alege TV* sem volt képes önfenn tartóvá válni.

A helyzetünk jelenleg kiegyensúlyozott. A Media Sudnak nincsenek adósságai az állam felé, a fizetési kötelezettségeket napra készen teljesíti, a béreket eddig kifizette. Azonban a kiadó részvényeseinek közbelépése miatt nemrég roppant kellemetlen helyzet állt elő.

Kezdetől fogva arra törekedtem, hogy megóvjam a szerkesztőket a részvényesek, politikusok vagy reklámozó ügyfelek irányából bármilyen külső befolyástól. A szerkesztőségi szabadság védelmezője voltam. A *Gazeta de Sud* mindig is ellenzéki kiadvány volt, tevékenységünk alappillére a tényfeltáró újságírás. Valószínűleg megsértettük a részvényesek érdekeit, amikor arról írtunk, egyes épületek elhanyagoltan állnak. Szintén megsérthettük ezeket az érdekeket, amikor a krajovai szemétteltelepet érintő gyanús ügyletekről írtunk. Az is kifogásolható volt, ha nem írtunk az üzleti versenytársakról. És most, amikor újra írtunk a #rezist mozgalomról, és címlapunkon tüntetni hívtuk a krajovaiakat, betelt a pohár.

Tudjuk, részvényeseinknek stabilitásra és nyugalomra van szükségük, nem szeretik, ha felkorbácsoljuk a kedélyeket. De mi nem tudjuk biztosítani ezt a nyugalmat. Az egyik részvényes, George Constantin Păunescu vilámlátogatást tett a szerkesztőségben, ekkor tudtam meg: menesztettek ügyvezetői posztból.

E döntéssel a részvényesek a Szociáldemokrata Pártnak akartak kedveskedni, miközben csapást mértek a szabad sajtóra. Végezetül a *Gazeta de Sud* szerkesztőségében dolgozó volt kollégáimnak szeretnék üzenni. Arra kérek benneteket, ugyanazzal a szakértelemmel végezzétek feladataitokat. Ameddig megengedik nektek, próbáljátok meg betartani az etikai szabályokat, amelyeket az elmúlt években betartottunk. Köszönettel tartozom nektek az együtt töltött éveket, azért a munkáért, amit az olténiaiak lapjáért végeztünk.

Ui. Ma elbocsátották feleségemet, Inat is. Azt hiszem, pótolhatatlannak tartották, mivel a főszerkesztői beosztást is megszüntették.

Adrian Voinea
Fordította **Györffy Gábor**

Fotó: Függelék Újságírói Központ

Az oltásokról sajtós szemmel

A védőoltások sajtótémaként való találasának szempontjaira épült a bukaresti Függelék Újságírói Központ kétnapos interaktív workshopja február 9-10-én, amelyen az ország különböző részeitől érkező újságírók hazai és nemzetközi egészségügyi szakembereknek tehették fel kérdéseiket. Egy olyan világban, ahol az olvasók többsége ma már csak a cikk címét olvassa el, az újságírók számára hatalmas kihívást jelent tudományosan hiteles anyagokat írni erről az igencsak kényes témáról. A szervezők éppen ezért tartották szükségesnek a védőoltásokra, közmegítélésre, egészségügyi tájékoztatásra vonatkozó eszmecserét, akárcsak megbeszélni azt, hogyan lehet érdekes sajtóanyagokat írni, anélkül, hogy beleesnénk a szenzációhajhászat vagy vészmadárkodás csapdájába.

Franklin Apfel, a World Health Communication Associates Ltd. Alapítója és igazgatója, aki az Egészségügyi Világszervezet európai fiókaszervezete kommunikációs részlegének vezetőjeként is dolgozott, a védőoltás elutasításának szerteágazó problematikáját vázolta fel. A magas átoltottsági arány gazdasági növekedéshez vezet, hozzájárul a fertőző betegségek, járványok megelőzéséhez. A társadalmi és gazdasági fejlődéshez elengedhetetlen az egészséges egyén, a prevenció legalapvetőbb eszköze pedig a védőoltás. Minden mindennel összefügg – hangsúlyozta Apfel, aki a két nap során a rendszer gyengeségeire is igyekezett rávilágítani, de az Európai Egészségügyi

Kommunikációs Hálózat egészségügyi újságírással kapcsolatos ajánlásait is bemutatta a résztvevőknek.

Az egészségügyi szakértőkkel – Adriana Pistol, Viorica Gheorghiu, Florin Popovic, Adriana Baban, Gindrovel Dumitra, Sandra Alexiu – való beszélgetés során is kiderültek a rendszer hiányosságai, visszasságai, miközben tévhiteket is sikerült eloszlatniuk a rendszert behatóbban ismerőknek. Elhangzott, hogy az oltásellenes tábor tagjai meggyőzőhetetlenek, éppen ezért az oltást visszautasítók környezetében élő megriadt szülőkre való nyomásgyakorlást tartják járhatóbb útnak. Ugyanakkor a szegénység is akadályozhatja a lakossági immunizációt, hiszen a szegénységben élők számára nem hozzáférhetőek a védőoltások.

Arról is szó esett, hogy ugyan az egészségügyi személyzet a legmegbízhatóbb információforrás, a közösségi portálok mégis népszerűbbek tájékozódás tekintetében. Éppen ezért lenne fontos meghatározni a közönség profilját, és ennek megfelelően megszólítani. Emellett meg kellene találni a lehetőséget arra a mechanizmusra, amely lehetővé teszi az élő kapcsolattartást a rendszer és a beteg között.

A kihívások közé sorolták az átoltottsági arány növelését, és a lakosság nevelését. A még vita tárgyát képező oltástörvény erre is megoldást jelenthet, de már van egy erre vonatkozó törvényes keret, az orvosi hanyagságra vonatkozó kormányhatározatban.

Dézsai Ildikó

Újabb váradi lapfogyatkozás

Élt: 2004–2018. Alig néhány nappal alapításának 14. évfordulója előtt az Euro Media Rt. leállította a nagyváradi *Reggeli Újság* (RÚ) megjelentetését. Különös párhuzam, de az ugyancsak Váradon megjelent Erdélyi Riportnak is ugyanennyi idő adatott (2002–2016), sorsuk párhuzamára az is jellemző, hogy korábbi hetilapunk online változatát is kiadója egyoldalú döntése nyomán szüntették meg. **Szűcs László** írása.

A *Reggeli Újság*, mely utolsó heteiben már csupán hetente jelentkezett, összesen hét alkalommal, néhány évvel azt követően lépett a váradi sajtópiacra (2004), hogy a forradalom után indult Bihari Napló napilap az ezredforduló környékén, immár osztrák tulajdonban teljes szerkezeti és szemléleti változáson ment keresztül. Furcsa helyzet állt elő, a Holnap városának két magyar nyelvű napilapja közül az egyik román, a másik osztrák cég kiadásában jelent meg, előbbinél az adminisztratív funkciókat is román anyanyelvű munkatársak töltötték be. Arról nincs tudomásom, hogy a RÚ alapításakor milyen mértékben játszott közre szakmai kihívás, tény, hogy a korábban indult lap társ jócskán kínált piaci rést, hiszen megszüntette tematikus oldalait, a hétvégi rovatokat, számúzte az igényesebb sajtóműfajokat, s igen szigorú terjedelmi korlátokat is megszabott. A későbbiekben már lehetett politikai okokkal is magyarázni a verseny-

helyzetet, viszont annak inkább pénzügyi oka lehetett, hogy nem valósult meg az ambiciózus terv, a *Reggeli Újság*ot olyan regionális lappá fejleszteni, amely nem csupán a megyehatárokat lépi át, hanem a bihari térséghez közeli magyarországi régióban is olvasókat szerezzen. Erre a kezdeti szándéokra utalt, hogy a lap nevében nem szerepel földrajzi meghatározás.

A politikai szempontokra visszatérve: a másfél évtized során többnyire élesen RMDSZ-ellenes hang jellemezte a RÚ véleményanyagait, a *Bihari Napló* ilyen értelemben tartózkodott a közvetlen állásfoglalástól, lévén nem közöltek politikai tartalmú publicisztikákat. A két lap vezetői közti fagyos viszony szinte mindvégig megmaradt, nem feltétlenül politikai okok miatt.

Amit a most megszűnő laptól nem lehet elvitatni, hogy különösen működése első tíz évében több és változatosabb olvasmányt kínált, nyelvileg az átlagosnál igényesebb volt, műfajilag változatos, s ugyan mindig jelentős mértékű volt a munkatársak fluktuációja, a legutóbbi időszakot leszámítva nívós szerkesztői, munkatársi, külmunkatársi csapattal rendelkezett. Az viszont egyértelműen látszott, hogy a román menedzsment nem töri magát a lapért, nem fejleszti, takaréklángon tartva működteti a lapot, igénytelen nyomdai kivitelezésben. Menedzsment terén mindig is messze elmaradtak a *Bihari Napló* kiadójának teljesítményétől.

Időről-időre olyan iparági pletykák is keringtek a városban, hogy valójában pénzmossa áll a lap kiadásának hátterében. Ez éppúgy megmarad a feltételezések szintjén, mint ahogy arról sem beszélt soha senki nyilvánosan, miért csinálták, miért érte meg hosszabb távon fenntartani egy nyilvánvalóan veszteséges, politikai hasznot sem igazán hozó, legfeljebb a bihari RMDSZ orra alá időnként borsot törő sajtóterméket. Aligha azért, hogy az anyacég, a Transilvania reklámozhassa benne narancs ízű szénsavas üdítőitalát vagy főtéri luxusszállodáját. Az utóbbi időben alig néhány fősre fogyatkozott, rosszul és akadozva fizetett, közel egy éve főszerkesztő nélkül működő RÚ hősies és esélytelen küzdelmet folytatott a megmaradásért. S figyelemre méltó, hogy még

Az utóbbi időben alig néhány fősre fogyatkozott, rosszul és akadozva fizetett RÚ hősies és esélytelen küzdelmet folytatott a megmaradásért

A napilap weboldala, benne az archívummal továbbra is elérhető

ebben az állapotában is többé-kevésbé meg tudott felelni egy megyei napilap követelményeinek. Aztán 2018 első napjaiban a kiadó hetilappá alakította át, hogy másfél hónap pal később megszüntetése mellett döntsön. (Egyébként jópár évvel korábban hasonló módon ért véget a kiadó román nyelvű napilapja, a *Realitatea bihoreană* pályafutása is.) A mostani kapkodásra jellemző, hogy rövid ideig az *OLX.ro* portálon is eladásra kínálták a lapot, illetve az a pletyka is elterjedt, hogy váratlan mentőövként jut a lap megmentésére (felvásárlására?) abból a bő milliárd forintnyi magyarországi kormányzati támogatásból, amit a kolozsvári Fötér.ro kiadója kapott, s amiből tudomásunk szerint már segítséget kaptak nehéz helyzetbe került romániai magyar lapok. A RÚ esetében nem így történt, a piaci és politikai játszmákban a vesztesek oldalára került.

Ami az egész történetben a legszomorúbb: alig több mint egy év leforgása alatt két nagyváradi magyar sajtóterméket számolt fel saját kiadójuk. Ezzel igen jelentős mértékben csökkent a város, a megye szerepe a romániai magyar sajtón belül, még ha

a Riport itt, ezen a felületen, új nevet választva, a megmaradt szerzők társadalmi munkájának köszönhetően tovább is él. (Reméljük, legalább a *Reggeli Újság* online változata is elérhető marad, az archívum a maga közel négyezer lapszámával fontos kulturális érték.) Merőben más volt a két lap irányultsága, annak ellenére, hogy időnként munkatársi átjárás is megesett, s nem feltétlenül ugyanahhoz az olvasóközönséghez szóltak. A veszteség viszont közös, s jól tudjuk, kisebbségi helyzetben, ráadásul már-már szórványközeli állapotban az ilyen intézményi megszűnések jellemzően visszafordíthatatlanok. Ráadásul a piacon talpon maradt egyetlen napilap sem feltétlenül jár jól, hiszen a versenyhelyzet több pozitív hatást eredményezhet, mint amennyi potenciális olvasót a másik lap megszűnése a konyhára hoz.

*

A *Reggeli Újság* eltűnése a hazai magyar sajtó, s ne féljünk kijelenteni, a romániai magyar kultúra gyászos mozzanatai közé tartozik. Nem az első, sajnos nem is az utolsó. (Az *erport.ro* alapján)

Kötéltánc az aknamező fölött

A Magyarországon kialakult jogi és politikai környezetet elemzi a Médiapiac.com egyik írása, amelyben a szerző azt latolgatja, hogyan végzik ilyen körülmények között munkájukat az újságírók. A megállapítások egy része a romániai magyar médiától sem áll távol. **Polyák Gábor** médiajogász elemzéséből idézünk részleteket.

Folyamatos morális bizonytalanságban telnek a napjaink. Szabad-e bírónak, hivatalnoknak, tanárnak maradni, ha a rendszer el lehetetleníti a normális működést? Menjünk vagy maradjunk? Szabad-e olyan pártra szavazni, amely legfeljebb a kisebbik rossz? Lehet-e egyszer majd jogállamot építeni nem jogállami eszközökkel? Mindezt az újságíráson vetítve: megengedhető-e egy végletes ellenséges közegben az etikai szabályok átlépése?

Az a jogi és szélesebb értelemben vett médiapolitikai környezet, ami 2010 után Magyarországon létrejött, nem csak azzal okozott súlyos károkat az újságírásnak mint szakmának, hogy végletesen kiélezte az újságíró-társadalom megosztottságát, hanem azzal is, hogy folyamatosan felszámolt az újságírással kapcsolatos évtizedes tabukat.

Az állítás első fele kézenfekvőbb. A politika, a közélet szereplőin eluralkodott az a meggyőződés, hogy az újságíró nem lehet más, csak barát vagy ellenség. Miközben az újságíró természetesen nem lehet a közéleti szereplő barátja, mert ez lehetetlenné teszi az elfogulatlan tájékoztatást. Nem lehet ellenség sem, mert amikor kritizál és számon kér, pusztán a munkáját végzi, a társadalmi feladatát látja el. Ráadásul a barátság ebben a kapcsolatban egyáltalán nem érzelmi viszonyt jelent. A baráti oldalon álló újságírók anyagi és információs erőforrásokért cserébe fenntartások nélkül kiszolgálják a politikai igényeket. Ez nem pusztán szervilizmus, ez szintiszta korrupció. Az ellenséges oldalra sorolt szerkesztőségek és újságírók eközben hiába kérdeznek, nem kapnak választ, és hiába érnek el jelentős közönségarányt, egyre nehezebben férnek hozzá a piaci erőforrásokhoz. (...)

A 2010-ben elfogadott médiatörvények egyik állandó kritikája volt, hogy a média-

tartalmat érintő szabályaival, amiket a jogalkotó eredetileg egy az egyben kiterjesztett a nyomtatott és az online média egészére is, súlyos fenyegetést jelent az újságírói munka szabadságra. Tény, hogy a politikai elfogultságát naponta bizonyító Médiatanács nem a médiatartalmi szabályokon keresztül avatkozott bele a médiarendszer működésébe, sokkal inkább a visszaélészerű frekvenciapályztatással és a médiakoncentrációt korlátozó szabályok diszkriminatív alkalmazásával. De a Médiatanács gyakorlata abban máig nem segített, hogy világossá tegye a médiatartalmat korlátozó előírások tartalmát, és a törvény továbbra is súlyos, televízió esetében akár 200 millió, egy hírportál esetében akár 25 millió forintos bírságot helyez kilátásba, és ehhez továbbra is a hatóság széles nyomozati jogkörei társulnak.

Ha csak a jogszabályi kereteket nézzük, még kedvező változásokat is láthatunk a 2010 előtti időszakhoz képest. Az egyik az újságírói információforrások védelmének garantálása. A 2010-ben elfogadott normaszövegről gyorsan kiderült, hogy használhatatlan, de az Átlátszó.hu alkotmányjogi panasa alapján az Alkotmánybíróság világosan meghatározta, hogy hogyan kell ki néznie a jó szabályozásnak. Az ennek alapján módosított szabályozás rendben van. A médiatörvény egy másik rendelkezése kifejezetten amellet foglal állást, hogy az újságíró munkája során alkalmazhat olyan eszköz, ami nem jogszerű, de etikus.

A törvény szerint az újságíró nem vonható felelősségre olyan jogsértésért, amelyet valamely közérdekű információ megszerzésével összefüggésben követett el, és az adott információ más módon nem lett volna megszerzhető, feltéve, hogy az így elkövetett jogsértés nem okoz aránytalan vagy súlyos sérelmet, és az információ megszerzésére nem a minősített adatok védelméről szóló törvény megsértésével került sor. Sok itt a feltétel persze, és az eddigi egyetlen kapcsolódó perben csak azt tudtuk meg, hogy a törvény nem védi azt az újságírót, aki menekültnek adja ki magát, hogy beszámolhasson a menekültek helyzetéről.

A néhány kedvező változás mellett túlnyomó többségben vannak az újságírók éle-

Polyák Gábor médiajogász

tét megnehezítő szabályozási megoldások. A médiatörvény mellett minden más olyan jogszabály lecserélődött 2010 után, amely érinti az újságírói munkát. Az új Polgári Törvénykönyv elfogadása után például az Alkotmánybíróság döntésére volt szükség ahhoz, hogy ne lehessen önkényesen korlátozni a közszereplők bírálhatóságát. (...)

A közérdekű adatok, azaz az állam működésével és a közpénzek felhasználásával kapcsolatos adatok megismerhetősége sokat csorbult. Míg korábban az adatkezelők és az információszabadság-hatóság részéről is teljes egyetértés volt abban, hogy pénzt kérni legfeljebb az adathordozóért lehet, 2015 óta magát az adatot, pontosabban az adatigénylés teljesítéséhez szükséges munkaerő-ráfordítást is meg kell fizetni. Ez akár százazres tétel is lehet az eddigi gyakorlat alapján, ami nem csak az újságírókat tántoríthatja el az adatigényléstől, hanem a civil szervezeteket és bármely állampolgárt is. Amikor hosszú pereskedés után a megboldogult VS.hu-nak sikerült megszereznie a Századvég sokmilliárd forintért készült tanulmányait, a parlament gyorsan beleírta a szerzői jogi törvénybe, hogy a továbbiakban a szerzői jogilag védett közérdekű dokumentumok legfeljebb betekintéssel ismerhetők meg, másolat nem kérhető róluk. (...)

Az újságírás szabadságába a legsúlyosabb beavatkozás talán az országgyűlési tudósítások korlátozása. A házelnök önkényesen szorítja be az újságírókat a parlament néhány négyzetméternyi területére, és önkényesen tilt ki akár egész szerkesztőségeket az Országházból. Nem azért, mert

szotyihéjat köpködnek a szőnyegre, hanem a munkájukat végzik. Ez ráadásul nincs összhangban az Európai Emberi Jogi Bíróság gyakorlatával, ami szerint az újságírókat csak kivételesen, leginkább saját testi épségük védelmében lehet kizárni a parlamenti ülésekről. (...)

A sajtótájékoztatók is elkopnak lassan, és ha mégis tart valaki, gyakran ő szabja meg, miről kérdezhetnek az újságírók. Az újságíró által feltett kérdésre a megkeresett szerv nyilvános Facebook-posztban válaszol, sőt olyan is előfordult, hogy a megkeresett szerv a feltett kérdés alapján nem a kérdező szerkesztőségnek, hanem egy kormánypárti médiumnak adott tájékoztatást. A kormány teljes ágazatok számára tiltja meg, hogy az ott dolgozók szóba álljanak a sajtóval, így végül majd csak jó hírek jönnek az egészségügyből és az oktatásból. A rendőrök több esetben már úgy érzik, megengedhetik maguknak azt is, hogy egy közterületen forgató stábot indok nélkül elküldjenek a helyszínről. A menekülteket befogadó állomásokról egyáltalán nem lehet tudósítani, azokba újságírók nem is léphetnek be. (...)

Az sokkal nehezebb, és újságíróként minden bizonnyal erősen frusztráló kérdés, hogy a társadalom miért nem reagál a leplezésekre. Az etikai kérdéseken túlmutató probléma, hogy ebben az információval túltelített környezetben hogyan maradhat az újságíró és az újságírás a hitelesség és a megbízhatóság képviselője, és milyen új eszközökre van szükség a közönség korábitól eltérő megszólítására.

Az etikus újságírásnak van egy biztos hozadéka: morális fölényt biztosít azokkal szemben, akik tudatosan félreteszik az etikai normákat, adott esetben azokkal szemben, akik hagyják, hogy a politikai érdekek pusztá eszközként tekintsenek rájuk. De számít-e a morális fölény olyankor, amikor az etikus szerkesztőségek a túlélésért küzdenek, a hatalmon lévők pedig mindent megtesznek azért, hogy ellehetetlenítsék a normális újságíró munkát?

Egyre nehezebben győzöm le magamban az elkeseredett forradalmárt, de tisztább pillanataimban még határozottan tudom, hogy erre a kérdésre csak igennel lehet válaszolni. A tisztességes, etikus újságíráshoz ragaszkodás a szakma túlélésnek, a szakmai identitás megőrzésének a feltétele, és nem utolsósorban a majdani újjáépítés alapja.

A teljes szöveg a **mediapiac.com** oldalon

Búcsú Kántor Lajostól, a MÚRE intézményépítő elnökétől

Kántor Lajosról sokfélét gondolhatunk és gondoltunk is, de azt nem, hogy hirtelen meg is halhat. Mintegy 60 esztendőn át tudta a világ, hogy dolgozik: figyel, eleméz, szervez és ír. Ő valahogyan mindig volt. Pedig az első Forrás nemzedékhez sorolták, ahhoz a nemzedékhez, amelyet még évtizedek múltán is fiatalnak neveztek, amelynek indulását 1956 befolyásolta, itt Erdélyben: beárnyékolta. Ő is meg nemzedéktársai is éppen ezért gyakran olyan megoldással léptek a nyilvánosság elé, amelyet éppen azoknak az eszméknek a jegyében nem értettünk, amelyeket hirdettek. Kántor Lajos közben kitartóan dolgozott és az erdélyi – romániai magyar – irodalom (meg sajtó) történetének szám-

Kántor Lajos

bavétele után egyértelművé vált, hogy a *Helikon* meg a *Korunk* nagy nemzedéke és korszaka után is van már folytatás.

Kántor Lajos irodalomtörténész, irodalomkritikus, aki a *Korunk Galéria* – vagyis a kortárs, élő képzőművészet folyamatos és igényes fórumának – megteremtésével közéleti személyiséggé is vált, olyan korban, amikor a kommunista pártban vállalt tisztség nélkül ezt más nem tudta megtenni.

A fordulat idején ő is az újjászervezés lázában égett, kellett néhány esztendő, amíg újra letisztultak a dolgok, és meg lehetett osztani a tennivalókat. Akkor fordult újra a sajtó felé, amikor az intézményesülés mellett a korszerűsödés és a túlélés kényszere egyszerre jelentkezett az infláció nyomán.

Ugyan 1990-ben már megalakult az Újságíróegyesület, de a pusztán létén túl többet akkor tudott felmutatni, amikor 1993-ban Kántor Lajos elvállalta a MÚRE, a Magyar Újságírók Romániai Egyesületének elnöki tisztét, s ezzel együtt a szerkesztőségek, főleg a megyei lapok gondjainak képviselését is, de a sajtó egészének – lapoknak, rádióknak, tévéknek – a közösségbe integrálását, a pályázatok egységes elbírálásának bevezetését és a fiatalok pályájának egyengetését is. Ke-

lemen Hunort ő indította el pályáján: előbb a MÚRE keretében, majd államtitkár-jelöltnek is ő javasolta! Az Igazgatótanács marosfői ülésének 27 órás maratonján végig elnökölt. Kolozsváron szűkebb pátriájának, a Korunknak is biztosította a székhelyet, amely a mai napig méltó a folyóirat rangjához, hagyományaihoz. Két mandátuma alatt vált valóban intézménnyé a MÚRE. Létrehoztuk előbb az Ady Endre Sajtóképzőiskolát Nagyváradon, majd Kolozsvárt a Babes Bolyai Tudományegyetem keretében a magyar tannyelvű Újságíró szakot is. Személye tekintélyt, rangot biztosított az Egyesületnek. Harmadik mandátumot nem vállalt, s igaz, hogy nagyon indulatosan – mindmáig és immár örökre érthetetlenül – azt szeretne volna, ha én sem vállalom tisztséget – de később ezen felül tudott emelkedni és még számos esetben tárgyilagosan tudtunk megbeszélni gondokat, együtt tudtunk megoldást találni vitás kérdésekben, rendezni a Spector Sajtóház ügyét.

Kántor Lajos vezetése alatt a MÚRE rendezvényei révén ismerték meg egymást a romániai magyar sajtó munkatársai, ekkor tudatosodhatott bennünk, hogy minden nehézség ellenére, szinte mindenütt van kollégánk, akitől szakszerű tájékoztatást kaphatunk. Eközben mindvégig végezte a dolgát: a *Korunk* szerkesztőjeként és menedzszerként, irodalom- és műkritikusként, irodalomtörténészként.

Ahogy teltek az évek, fokozatosan megvált tisztségeitől, de ezt csak közvetlen munkatársai vehették észre. A folyóiratokban továbbra is publikált, sorra jelentek meg újabb könyvei. A kolozsvári, az erdélyi, de még a teljes magyar irodalmi sajtóéletben is Kántor Lajos – Kántor Lajos maradt, akinek van mondanivalója és ezt munkával támasztja alá.

80 esztendő adatott neki. Halálának híre, a megdöbbenés mutatja: még vártunk tőle, még számítottunk rá. De bízhatunk benne, hogy van folytatás. Életműve ugyan lezárult, de amit ő nem fejezett be, folytatják tanítványai, fiatalabb munkatársai.

Nagy tisztelettel búcsúzunk Kántor Lajostól, a Magyar Újságírók Romániai Egyesületének volt elnökétől.

Gáspár Sándor

Jó égi rádiózást, Polák Laci!

„Egy napon megérkezik a vonat, be kell szállni, el kell utazni. Ez rendben van. Csak nem szeretnék sokáig várakozni a huzatos peronon.” Ferdinand Sauerbruch sebészprofesszortól származik az idézet, s Laci is csak parafrázisként emlegette.

Hetvenedik születésnapja után – amit hol máshol, mint a rádióban, kollégák közt ünnepelt – mondta, tudja, a java már letelt, nem sokat várhat. Mondta ezt akkor, amikor a szerkesztőség legidősebbjeként a legdinamikusabb, állandóan pörgő szerkesztő hírében állt. Mintha hatvanas éveire érett volna meg benne az igazi újságíró, aki már mindent látott, mindent megélt, és mos tudta minden tapasztalatát és tudását gyümölcsöztetni.

Nem hittük, hogy hetvenéves. Hetvenkedőnek neveztük viccesen, mi, akik megéltük generációjának top éveit, s azok a fiatalok, akik ma a rádió legifjabb nemzedékének töle tanultak. Sokat. Szakmai trükköket. Hangulatot, vágást, témaválasztást és illesztést, amit iskolában megtanulni lehetetlen. A doyen, minden ifjú Laci bácsija, aki nem mond nemet,

aki odafigyel és támogat. S közben nem elméletben, hanem saját műsorával mutatja meg, hogyan kell rádiózni, megszólítani a nagyérdeműt.

Nyugdíjas korára vált higgadt, letisztult szerkesztővé. Még negyvenévesen is lázadt. Fiatal szerkesztő volt a hetvenes évek husáki konszolidációja idején, itt-ott becsempészte az ifjúsági műsorokba a Led Zepelint, a Queen-t, a Scorpionst. Ha nem volt valamire megoldás, kereste – alulról kezdte, hangtechnikai asszisztensként a tévében, a gyakorlatiasság napi kenyerévé vált. A rendszerváltás után az akkori kezdő csapat szerkesztőivel fogalmazta meg az *Új hullámhossz* műsort, amiért ugyancsak a fejére koppintottak néhányszor. De 1973 óta rádiós volt. Szívvel, lélekkel volt rádiós. Tudta, a rádió hangulat – a tartalmat csak akkor tudja eladni, ha megragadja a

hallgatót. És sosem vette elő a hallgatók elragadása céljából a gagyit.

2010-ben lett nyugdíjas – papíron. Itt maradt a rádióban. S láss csodát, ő volt az első, aki elhitte és biztos állította, a kisebbségi adás is lehet főműsoridős és versenyképes. S korántsem csak állította – tett is érte.

A Pátria rádió 2018-ban lesz kilencvenéves. Lacival vetettük pápírra nagy vonalakban, miként emlékezünk, hogyan készüljön az ünnepi műsor. A vázlatból már nem lesz forgatókönyv, Polák Laci módon senki más nem tudja elkészíteni a műsort. De itt maradtak a növendékek, akik majd saját nevükkel fémjelzik a műsorokat, mert volt mesterük.

Ha korábban keresi fel orvosát, ha kezelteti magát, ha nem olyan keményfejű lázadó, ha... ne folytassuk a sort. Polák László, élt 71 évet, tartalmasan, ő így akarta, s nem akart a „huzatos peronon” várakozni. Ilyen volt, ezért szerettük. S ezért fog annyira hiányozni.

Akkor hát, jó égi rádiózást!

Lovász Attila, főszerkesztő

Búcsú Bardocz Sándortól

Bardocz Sándor 1962-ben született Marosvásárhelyen. Középiskolai tanulmányait az ottani Képzőművészeti Liceum zeneszakán végezte, és ez hatással volt életútjára. A Babeş-Bolyai Tudományegyetem Történelem–Filozófia karán szerzett oklevelet. A kommunista rendszer kényszerkihelyezéseinek következtében a moldvai csángó vidéken kezdte tanári pályáját. A helyzetet és időt kihasználva, néprajzi gyűjtéseket végzett.

1990-ben a Kolozsvári Rádió újraindítása és a Televízió megalakítása után hamarosan munkatársa lett a frissen létrejött szerkesztőségnek. Jelen volt és részt vállalt a magyar nyelvű közszolgálati audiovizuális műsorok megtervezésében és kialakításában, ő maga a történelmi, kulturális témájú adások szerkesztőjeként írta be magát a köztudatba. Több dokumentumfilmje kapott elismerést hazai és magyarországi filmfesztiválokon. Főbb műsorai között szerepelt a *Törzsszavak*, egyik szerkesztő-műsorvezetője volt a *Társalgó* közéleti

magazinműsornak. 2003-tól 2011-ig a stúdió kisebbségi osztályának főszerkesztője volt. Kiállításának is köszönhetően kapta meg az általa vezetett munkaközösség az önálló Nemzetiségi Szerkesztőség státust. Ezzel párhuzamosan, zenei tehetségét kamatoztatva, a Tarisznyás népzenei együttes tagja volt, amelyet 1991-ben alapított barátaival, Kostyák Alpárral és Szép Gyulával, és aktívan bekapcsolódott a néptáncmozgalomba.

Mind televíziós újságírói, mind népzenei munkásságában az erdélyi magyar kultúrának megőrzése és ápolása, a nemzeti öntudat erősítése, az erdélyi magyar közösség szolgálata volt az önmaga számára kitűzött és következetesen végzett feladat.

Élete utolsó éveiben elbizonytalanodott, útkeresése nem járt sikerrel. Reménykedett az újrakezdésben, de erre már nem került sor. Tragikus körülmények között búcsúzott az élettől.

Víg Emese, a Kolozsvári Televízió magyar szerkesztőségének vezetője

Egykori vezetőjét gyászolja a Marosvásárhelyi Rádió

Meghalt Jászberényi Emese, a Marosvásárhelyi Rádió magyar szerkesztőségének nyugalmazott vezetője. Életének 77 esztendejéből 55-öt a rádióban töltött. Volt az ifjúsági műsor szerkesztője, majd a művelődési műsoroknak szentelte életét. Aligha akad az erdélyi magyar művelődési életnek olyan kiemelkedő személyisége, akit ő ne szólaltatott volna meg a Marosvásárhelyi Rádióban. Leginkább a színház, a színészek munkája érdekelt. Neki is köszönhető, hogy a rádiót egy időben a nyolcadik erdélyi magyar színházként emlegették, hiszen a *Rádiószínházban* 1985-ig műsorra került a legtöbb erdélyi magyar színelőadás.

Alig diplomázott a kolozsvári egyetemen 1962-ben, máris a Marosvásárhelyi Rádióhoz került, a Székelyföld rádiójához, amelyet ő is bejárt keresztül-kasul, mikor riporterként, mikor szerkesztőként, hiszen a *Vastaps* – a rádió nyílt műsora – a helyszínen készült, a közönség részvételével. Az ifjúsági műsornak, a *Szivárványnak* is ő találta ki átfogó szerkesztését, majd a *Művelődési műsorokban* a színházi rovatok szerkesztője lett.

1985-ben, amikor megszüntették a területi stúdiókat, a Gyerekkönyvtárhoz került. Ott is rádiósnak tartotta magát – mint mindannyian – s másolatokat készített a legértékesebbnek tartott hangszalagokról, hiszen attól félhettünk, hogy a Bukarestbe szállított hangtárnak a megsemmisítés lesz a sorsa.

1989-ben hitetlenkedve fogadta a változás hírért, aztán annál nagyobb lendülettel fogott újra munkához. Megteremtette a *Helikont*, azt a művelődési magazinműsort, amelyben zene, irodalom és színház, az előadóművészet megannyi ága otthonra lett. De előbb meg kellett újra alapozni az újraindult Marosvásárhelyi Rádiót és ehhez ő is hozzájárult. 1990 márciusában a kórházban kereste meg Juhász Ilonát, akinek megrázó történetét Jászberényi Emese által ismerhette meg a világ.

A föllendülő művelődési élet hú tükre lett a műsora, amelyben nemcsak a nyílt színen látható-hallható teljesítményeket mutatta be, de a kulisszák mögöl olyan felemelő csemegéket is, mint Sütő András és Sinkovits Imre vidám, felszabadult beszélgetése a művészet-

ről, a művész felelősségéről, olyan témáról, amelyről kötetlenül, pátosz nélkül szinte lehetetlen megszólalni, de Jászberényi Emese felfigyelt az alkalomra és szalagra rögzítette.

1991-ben a magyar szerkesztőség vezetője lett, s ez újabb feladatokat jelentett: a Székelyföld legjelentősebb szerkesztőségének helyzetét kellett őrizni, sőt erősíteni.

Fiatalkorú munkatársakat kellett kiválasztania, akik közül a legtöbben ma is a rádiónál dolgoznak, új műsorokat kellett bevezetni, hiszen nőttek az elvárások is, de eközben óvta a rádió hagyományait is. A rádió szünetjelére is büszke volt, amelyet férje, Kozma Mátyás hangszerelt – magyar népdalból. A több évtizedes hangfelvételeket felfrissítette, kazettára másoltatta, és a rádió kiadásában kazetták váltak hozzáférhetővé a hangtárból kiemelve olyan produkciók, amelyek méltán váltották ki a közönség érdeklődését. Az erdélyi rádiókabaré sem született volna meg nélküle, és neki köszönhetjük a rádió 40 éves évfordulójára kiadott könyvet is – *Szól a rádió* – amelyben a rádió története mellett a munkatársak munkáival is megismerkedhetünk: interjúk, elemzések, riportok, Jászberényi Emese szerkesztésében.

Nyugdíjasként is követte a rádió munkáját, az újabb teljesítményeket. Érzékenyen figyelt mindenre, ami a rádióval kapcsolatos volt. Manapság is, az *Aranyszalagtárban* meglevő hangfelvételek között gyakran halljuk a riporter Jászberényi Emese hangját, aminthogy ezután is helyet kell kapnia a műsorban a számtalan interjúnak, riportnak, műsorrészletnek, Jászberényi Emese örökségének.

Jászberényi Emese

Gáspár Sándor

A 2017. évi Brassai sajtófotó pályázat díjazottai

- Albert Levente (Sepsiszentgyörgy) dicséret, Szathmári Papp Károly plakett
- Halmágyi Zsolt (Csíkszereda) Sportfotó I. díj, a MSÚSZ különdíja
- Iochom Zsolt (Csíkszereda) dicséret
- Kerekes István (Mosonmagyaróvár/Marosvásárhely) **Brassai-díj**, Szociofotó I. díj
- Kis Szilárd (Csíkszereda) Szathmári Papp Károly plakett
- László Róbert (Csíkszereda) Portré II. díj, Riportfotó III. díj
- M. Nagy László (Helemba, Felvidék) Szociofotó III. díj
- Martinek Imre (Torontálvásárhely, Vajdaság) dicséret
- Molnár Edvárd (Szabadka, Vajdaság) Fotóriport I. díj, Szathmári Papp Károly ezüstérem
- Móricz-Sabján Simon (Budapest) Fotóriport II. díj, Szociofotó II. díj, Szathmári Papp Károly plakett

- Obrusánszky Borbála (Budapest) dicséret
- Sándor Csilla (Kolozsvár) dicséret
- Sánta István Csaba (Sepsiszentgyörgy) Szathmári Papp Károly plakett
- Sinka Pál (Pécska) dicséret
- Szabó Máris (Budapest) dicséret
- Szekeres Attila (Sepsiszentgyörgy) Szathmári Papp Károly plakett
- Szigeti Vajk István (Csíkszereda) Hír-, eseményfotó II. díj, Sportfotó III. díj
- Szöllősi Mátyás (Budapest) Portré I. díj, Hír-, eseményfotó III. díj, Szathmári Papp Károly Aranyérem
- Urbán Tibor (Budapest) Sport II., Portré III., Szathmári Papp Károly plakett
- Veres Nándor (Csíkszereda) Hír-, eseményfotó I. díj, Szathmári Papp Károly bronzérem
- Zunkó Barnabás (Ungvár, Kárpátalja) Szathmári Papp Károly plakett

Új kiadványaink, a Brassai pályázat 2017-ben zsűrizett anyagából szerkesztett *Fotóalbum*, valamint a nyári Hunyad megyei riporttábor eredményeként született újabb kötetünk, amely *Kövek, sorsok, bányák, emberek* címmel jelent meg, s bemutatóját március 17-én tartottuk Déván. Mindkét mű megrendelhető az egyesület titkárságán.

